

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ
ศาลรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

วันที่.....
เลขที่.....
KD
61
เลขที่.....
P/3650 2949

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ ศาลรัฐธรรมนูญ

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961163191

คำนำ

(พิมพ์ครั้งที่ ๔)

หนังสือ “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ” ซึ่งจัดพิมพ์ครั้งที่ ๓ ในช่วงต้นปี ๒๕๔๙ นั้น ได้หมดลงอย่างรวดเร็ว โดยสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้แจกจ่ายและเผยแพร่ให้กับประชาชน เนื่องในโอกาสที่ศาลรัฐธรรมนูญได้ร่วมกับองค์กรตามรัฐธรรมนูญและมหาวิทยาลัยราชภัฏหลายแห่งในการจัดสัมมนาเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับองค์กรตามรัฐธรรมนูญกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งได้จัดขึ้นตามจังหวัดต่างๆ เป็นประจำ นอกจากนี้แล้ว สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้มอบหนังสือดังกล่าวนี้ให้กับข้าราชการ นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป สำหรับการจัดพิมพ์ครั้งนี้ได้มีการปรับปรุงเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดหมวดหมู่อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญให้ชัดเจนมากขึ้นและเพิ่มเติมเนื้อหาให้มีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ หมวด ๓ ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากหนังสือเล่มนี้ได้เพิ่มขึ้น

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็นคู่มือพื้นฐานในการ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญให้แก่ข้าราชการ นักเรียน นักศึกษา และประชาชน ตลอดจนผู้สนใจที่จะศึกษาค้นคว้าเพื่อต่อยอดองค์ความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญในขั้นสูงต่อไป โดยเฉพาะการศึกษาเกี่ยวกับคดีรัฐธรรมนูญและบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นกลไกสำคัญในการปกป้องและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้เกิดผลสัมฤทธิ์

ii ● ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

ในทางปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สิทธิตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หรือที่เรียกว่ารัฐธรรมนูญฉบับประชาชนที่มีเจตนารมณ์มุ่งเน้นการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้เป็นจริงในทางปฏิบัติ

ไพฑูริ์ วราหะไพฑูริ์

(นายไพฑูริ์ วราหะไพฑูริ์)

เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

คำนำ

(พิมพ์ครั้งที่ ๑)

ภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่า “รัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปการเมือง” ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๐ เป็นต้นมา ได้มีบทบัญญัติคุ้มครองความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญไว้เช่นเดียวกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับอื่นๆ ที่ผ่านมา ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในมาตรา ๖ ความว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้”

ศาลรัฐธรรมนูญ เป็นองค์กรหนึ่งที่เกิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเพื่อทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการปฏิรูปการเมือง โดยมีบทบาทและภารกิจสำคัญในการควบคุมมิให้กฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ในฐานะผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญ ควบคู่ไปกับการรับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ อันจะทำให้บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมีผลเป็นจริงในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดคดีทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ ตามหลักการสำคัญของกฎหมายมหาชนภายใต้ระบบ “นิติรัฐ” ที่เรียกว่า “หลักความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย” นอกจากนี้แล้ว รัฐธรรมนูญยังได้กำหนดให้มีการจัดตั้งองค์กรอิสระอีกหลายองค์กรไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ภาพตราสัญลักษณ์ของศาลรัฐธรรมนูญ

ลักษณะของสัญลักษณ์

เป็นดวงตรารูปวงกลมมีขอบสองชั้น

องค์ประกอบของสัญลักษณ์

วงกลมชั้นใน ตรงกลางมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประดิษฐานอยู่บนพานสองชั้น เบื้องบนมีพระดุลพาห์ (ซึ่งหมายถึงความสุจริตยุติธรรม และความเฉลียวฉลาดหลักแหลมในการปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบ) สถิตอยู่ เบื้องล่างมีช่อชัยพฤกษ์ (ซึ่งหมายถึงการบรรลุผลสำเร็จอันประกอบด้วยเกียรติศักดิ์) รองรับ และมีลายกนกก้านขอตบประกอบอยู่สองข้าง

วงกลมชั้นนอก ใต้ช่อชัยพฤกษ์ของวงกลมชั้นใน เป็นอักษรข้อความว่า "ศาลรัฐธรรมนูญ" และคั่นด้วยดอกประจักษ์ยามหัวท้าย

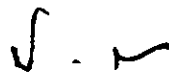
สี

สีแดงชาด ใช้เป็นสีพื้น หมายถึง อำนาจอันชอบธรรมภายในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริยาธิราชอันทรงไว้ซึ่งพระบรมเดชานุภาพ และศัพทราชาศัพท์จรिया ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

สีทอง ใช้เป็นสีสำหรับองค์ประกอบของสัญลักษณ์ หมายถึง ความรุ่งเรือง มีศักดิ์ศรี สง่างามสูงส่ง (ไม่จำกัดขนาด)

(กต.) ซึ่งเป็นกลไกในการควบคุมตรวจสอบผู้ที่เข้าสู่ระบบการเมือง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กลไกในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตลอดจนผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) และศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งเป็นกลไกในการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในทุกกระดับ โดยองค์กรอิสระเหล่านี้จะทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบควบคุมกันไป อีกทั้งสร้างเสริมภารกิจซึ่งกันและกันให้มีความเชื่อมโยงและครอบคลุมอย่างเป็นระบบเพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ในการปฏิรูปการเมืองตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ในฐานะหน่วยราชการของศาลรัฐธรรมนูญ ได้จัดทำ “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ” เล่มนี้ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจในบทบาทและภารกิจสำคัญของศาลรัฐธรรมนูญให้ประชาชนได้รับทราบอย่างกว้างขวาง จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะให้ประโยชน์แก่ผู้สนใจตลอดจนประชาชนโดยทั่วไปตามสมควร

(นายนพดล เสงเจริญ)

เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

สารบัญ

หน้า

คำนำ	i
ภาพสัญลักษณ์ของศาลรัฐธรรมนูญ	v
ตอนที่ ๑ ความเป็นมา โครงสร้าง และอำนาจหน้าที่	
ของศาลรัฐธรรมนูญ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของศาลรัฐธรรมนูญ	๑
๑.๒ รูปแบบขององค์กรที่ใช้ในการควบคุมกฎหมาย	
มีให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ	๔
๑.๓ องค์กรประกอบของศาลรัฐธรรมนูญ	๕
๑.๔ กระบวนการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ	๖
๑.๕ องค์กรคณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ	๘
๑.๖ คำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ	๘
๑.๗ ผลของคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ	๙
๑.๘ อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ	๑๐
๑.๘.๑ การควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ	
ของกฎหมาย	๑๐
๑.๘.๒ การควบคุมเงื่อนไขการตราพระราชกำหนด	
ของฝ่ายบริหาร (มาตรา ๒๑๙)	๑๙
๑.๘.๓ การวินิจฉัยสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติ	
ของสมาชิกวุฒิสภา รัฐมนตรี ฯ ฯ	๒๑
๑.๘.๔ การวินิจฉัยกรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	
จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน ฯ	๒๘

สารบัญ

หน้า

๑.๘.๕ การวินิจฉัยกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับ อำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ	๓๐
๑.๘.๖ การวินิจฉัยในกรณีอื่นๆ ตามที่รัฐธรรมนูญ และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญกำหนด	๓๒
แผนภูมิแสดงกระบวนการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ	๔๖
ตอนที่ ๒ การใช้สิทธิต่อศาลรัฐธรรมนูญ	๔๗
๒.๑ ตารางแสดงผู้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ	๔๗
๒.๒ การใช้สิทธิของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ	๖๒
ตอนที่ ๓ วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ	๖๕
๓.๑ ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วย วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ	๖๕
๓.๑.๑ สาระสำคัญที่เป็นหลักประกันขั้นพื้นฐาน	๖๕
๓.๑.๒ สาระสำคัญของข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ	๗๐
๓.๒ กระบวนพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ	๗๒
แผนภูมิแสดงกระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ	๗๗
ตอนที่ ๔ วิสัยทัศน์และพันธกิจของศาลรัฐธรรมนูญและ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	๗๙
๔.๑ วิสัยทัศน์ของศาลรัฐธรรมนูญ	๗๙
๔.๒ พันธกิจของศาลรัฐธรรมนูญ	๗๙
๔.๓ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	๘๐

สารบัญ

หน้า

๔.๓.๑ บทบาทและอำนาจหน้าที่ของ
 สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ๘๐

๔.๓.๒ วิทยาลัยคดีของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ๘๒

๔.๓.๓ พันธกิจของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ๘๒

๔.๓.๔ เป้าประสงค์หลักในการดำเนินงานของ
 สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ๘๒

แผนภูมิแสดงโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการ
 ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ๘๔

แผนภูมิแสดงโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบ
 ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ๘๕

ภาคผนวก

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
 หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ๘๓
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
 หมวด ๘ ส่วนที่ ๒ ศาลรัฐธรรมนูญ ๙๘
- ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของ
 ศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๖ ๑๐๕
- ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเข้ามาในศาลหรือบริเวณศาล
 หรือเข้าฟังการออกนั่งพิจารณาของศาล พ.ศ. ๒๕๕๖ ๑๑๕
- แบบพิมพ์ต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ ๑๑๘
- พระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๒ ๑๔๖

ตอนที่ ๑

ความเป็นมา โครงสร้าง

และอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของศาลรัฐธรรมนูญ

ในอดีตก่อนปี พ.ศ. ๒๔๘๕ นั้นไม่มีกฎหมายกำหนดไว้อย่างชัดเจน ว่ากรณีทับทบญญัติของกฎหมาย ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จะให้องค์กรใดทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดว่า กฎหมายนั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ประการใด

จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๔๘๘ หลังจากที่สงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติลง ได้มีการตรา “พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พ.ศ. ๒๔๘๘” ขึ้นเพื่อลงโทษแก่ผู้ที่ได้กระทำการตามที่กฎหมายนี้ถือว่าเป็นอาชญากรรมสงคราม ไม่ว่าการกระทำนั้นจะได้กระทำไปก่อนหรือหลังจากที่กฎหมายนี้ใช้บังคับก็ตาม

ต่อมาเมื่อคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาล ศาลฎีกาได้พิจารณาโดยให้เหตุผลว่าศาลฎีกามีอำนาจที่จะวินิจฉัยว่า กฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่โดยให้เหตุผลว่า ศาลเป็นองค์กรที่ใช้กฎหมายจึงต้องรู้ว่ากฎหมายนั้นใช้บังคับได้หรือไม่ อีกทั้งศาลเป็นองค์กรตุลาการซึ่งมีหน้าที่ใช้บังคับกฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติตราขึ้น นอกจากนี้ ยังเห็นว่าฝ่ายนิติบัญญัติไม่สามารถที่จะตีความได้ว่ากฎหมายใด ขัดหรือแย้งต่อ

๒๐ ● ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญหรือไม่ เนื่องจากฝ่ายนิติบัญญัติเป็นผู้ตรากฎหมายขึ้นเอง ส่วนฝ่ายบริหารนั้นก็ไม่มีอำนาจหน้าที่ที่ตีความว่ากฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่เช่นเดียวกัน

ดังนั้น ศาลฎีกาจึงได้พิพากษาว่า พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พ.ศ. ๒๔๘๘ ที่ตราขึ้นนั้นเป็นการบังคับใช้กฎหมายอาญาในลักษณะที่มีผลย้อนหลัง เป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ ถือว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้บังคับไม่ได้ เป็นโมฆะ (คำพิพากษาศาลฎีกาในคดีอาชญากรรมสงครามที่ ๑/๒๔๘๘ ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๘)

จากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีดังกล่าว ทำให้เกิดประเด็นถกเถียงกันต่อมาว่า องค์การใดควรจะมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ซึ่งในขณะนั้นฝ่ายนิติบัญญัติ คือสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่า ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๒ กำหนดให้ตนมีอำนาจเด็ดขาดในการตีความรัฐธรรมนูญ ดังนั้น การพิจารณาว่ากฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ จึงควรเป็นอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร

เพื่อยุติข้อขัดแย้งในประเด็นปัญหาดังกล่าวระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายตุลาการ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๘ จึงได้กำหนดให้มีการจัดตั้งองค์กรขึ้นใหม่เรียกว่า **“คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ”** เพื่อทำหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา จนกระทั่งต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบองค์กรใหม่จาก **“คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ”** เป็นองค์กรในรูปแบบศาลที่ใช้อำนาจตุลาการ เรียกว่า **“ศาลรัฐธรรมนูญ”**

เป็นที่ทราบกันอย่างดีแล้วว่า รัฐธรรมนูญนั้นเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ และสิ่งหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นกฎหมายสูงสุดก็คือ บทบัญญัติของกฎหมายใดจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมิได้ ซึ่งแนวคิดนี้

เป็นไปตามหลักการสำคัญที่เรียกว่า “หลักความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย” ซึ่งหลักการอันนี้ได้บัญญัติรับรองไว้ใน รัฐธรรมนูญทุกฉบับ ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖ ความว่า

“รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติ

ใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้”

อย่างไรก็ตาม ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญนี้ไม่อาจจะเกิดผลเป็นจริงได้ในทางปฏิบัติหากปราศจากซึ่งองค์กรที่จะมาทำหน้าที่ตรวจสอบและควบคุมมิให้กฎหมายที่ตราขึ้นหรือที่ใช้บังคับอยู่นั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ด้วยเหตุนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จึงได้กำหนดให้มีการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญขึ้นในรูปแบบขององค์กรพิเศษซึ่งใช้อำนาจตุลาการตามรัฐธรรมนูญ โดยมีได้มีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นการทั่วไป หากแต่มีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยเฉพาะคดีที่มีประเด็นปัญหาเกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองและรักษาความเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศนั่นเอง

สำหรับวัตถุประสงค์สำคัญในการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมี ๓ ประการ ดังต่อไปนี้

(๑) เพื่อป้องกันมิให้มีการตรากฎหมายที่อาจไปละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองไว้ ทั้งนี้ เพื่อปกป้องคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวม

(๒) เพื่อรักษาดุลยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละองค์กรตามรัฐธรรมนูญ มิให้ใช้อำนาจหน้าที่ไปเหลื่อมล้ำหรือขัดแย้งกัน

(๓) เพื่อพิทักษ์ปกป้องคุ้มครองรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุด

ในการปกครองประเทศไว้ กล่าวคือ หากบทบัญญัติกฎหมายหรือร่างกฎหมายใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ก็จะต้องมีการควบคุมโดยวินิจฉัยให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นไม่มีผลใช้บังคับ

๑.๒ รูปแบบขององค์กรที่ใช้ในการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ โดยเป็นกฎหมายแม่บทของกฎหมายทั้งปวง นอกจากนี้แล้วยังเป็นกฎหมายที่กำหนดโครงสร้างอำนาจหน้าที่ขององค์กรของรัฐ ตลอดจนกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ของรัฐ ดังนั้น เพื่อคุ้มครองความเป็นกฎหมายสูงสุดไว้ จึงจำเป็นต้องมีองค์กรมาทำหน้าที่ควบคุมมิให้บทบัญญัติของกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และเพื่อยุติปัญหาความขัดแย้งระหว่างอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ สำหรับองค์กรที่จะมาทำหน้าที่ดังกล่าวนี้พบว่า ที่นิยมใช้อยู่ในประเทศต่างๆ มี ๓ รูปแบบคือ

(๑) รูปแบบองค์กรทางการเมือง เป็นการจัดตั้งในรูปแบบของคณะกรรมการ มีลักษณะเป็นองค์กรทางการเมือง กรรมการที่ทำหน้าที่ได้รับการแต่งตั้งโดยกระบวนการทางการเมือง หรืออาจเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอยู่แล้ว ซึ่งอาจจะเรียกชื่อว่า “คณะกรรมการรัฐธรรมนูญ” หรือ “คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ” สำหรับรูปแบบนี้ขณะนี้ยังใช้อยู่หลายประเทศ เช่น ฝรั่งเศส เวียดนาม เป็นต้น

(๒) รูปแบบศาลยุติธรรม เนื่องจากศาลยุติธรรมเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาอรรถคดีทั้งปวงอยู่แล้ว ดังนั้นเมื่อมีประเด็นข้อขัดแย้งเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย

รัฐธรรมนูญจึงกำหนดให้ศาลยุติธรรมเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดไปในคราวเดียวกัน โดยในทางปฏิบัติแล้วศาลฎีกาหรือศาลสูงสุดในสังกัดศาลยุติธรรมจะเป็นผู้ทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาด ซึ่งรูปแบบนี้หลายประเทศยังนิยมใช้อยู่ในปัจจุบัน เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา โปแลนด์ คิวบา เม็กซิโก ไนจีเรีย คุเวต ญี่ปุ่น อินเดีย เป็นต้น

(๓) รูปแบบศาลพิเศษหรือศาลรัฐธรรมนูญ คือ การจัดตั้งองค์กรในรูปแบบของศาลพิเศษขึ้น โดยแยกอำนาจหน้าที่ออกจากศาลยุติธรรม เรียกว่า “ศาลรัฐธรรมนูญ” เพื่อทำหน้าที่ควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย โดยศาลพิเศษนี้จะมีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยเฉพาะคดีรัฐธรรมนูญเท่านั้น รูปแบบของศาลพิเศษนี้เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศออสเตรีย ต่อมาได้เป็นที่ยอมรับในหลายประเทศ เช่น เยอรมนี อิตาลี ตุรกี สเปน สวีเดน สวิตเซอร์แลนด์ แอฟริกาใต้ และเกาหลีใต้ เป็นต้น

สำหรับประเทศไทยนั้น ในอดีตเคยนำระบบการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายโดย คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และศาลยุติธรรมมาใช้แล้วทั้งสองรูปแบบ ต่อมาเมื่อมีการปฏิรูปการเมือง และประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ จึงได้มีการนำรูปแบบพิเศษ หรือที่เรียกกันว่า “ศาลรัฐธรรมนูญ” มาใช้ในปัจจุบัน

๑.๓ องค์ประกอบของศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๕๕ กำหนดให้มีการจัดตั้ง “ศาลรัฐธรรมนูญ” ขึ้นโดยประกอบด้วย ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ๑ คน และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอื่นอีก ๑๔ คน รวมเป็น ๑๕ คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา

สำหรับที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ มาจากบุคคล ดังต่อไปนี้

(๑) **ผู้พิพากษาในศาลฎีกา** ซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา โดยได้รับเลือกจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวน ๕ คน

(๒) **ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด** ซึ่งได้รับเลือกจากที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดโดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวน ๒ คน

(๓) **ผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์** ซึ่งได้รับการสรรหาและเลือกจากวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๕๗ จำนวน ๕ คน

(๔) **ผู้ทรงคุณวุฒิสถาปัตยกรรมศาสตร์** ซึ่งได้รับการสรรหาและเลือกจากวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๕๗ จำนวน ๓ คน

สำหรับการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มาจากผู้พิพากษาศาลฎีกาและตุลาการในศาลปกครองสูงสุดนั้น เป็นกระบวนการคัดเลือกจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาและที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุด โดยที่วุฒิสภาไม่มีอำนาจให้ความเห็นชอบ หรือไม่ให้ความเห็นชอบรายชื่อบุคคลที่ศาลฎีกาหรือศาลปกครองสูงสุดเสนอ (คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ปฏิบัติหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑/๒๕๔๑)

๑.๔ กระบวนการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ในการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มาจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในสาขานิติศาสตร์และสาขารัฐศาสตร์นั้น จะมี**คณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ**เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการสรรหา คณะกรรมการสรรหาทั้งหมด ๑๓ คน ประกอบไปด้วย ประธานศาลฎีกา คณบดีคณะนิติศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่ง เลือกกันเองให้เหลือ ๔ คน คณบดีคณะรัฐศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่ง

เลือกกันเองให้เหลือ ๔ คน และผู้แทนจากพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เลือกกันเองให้เหลืออีก ๔ คน โดยคณะกรรมการสรรหาฯ ที่มีหน้าที่สรรหาและจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์ จำนวน ๑๐ คน และสาขารัฐศาสตร์ จำนวน ๖ คน (จำนวนสองเท่า) เสนอต่อประธานวุฒิสภาพร้อมความยินยอมของผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อ ภายในกำหนด ๓๐ วัน นับแต่วันที่มีเหตุทำให้ต้องมีการเลือกตั้งศาลรัฐธรรมนูญ และมติในการเสนอชื่อดังกล่าวจะต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการสรรหาฯ ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

จากนั้นประธานวุฒิสภาจะต้องเรียกประชุมวุฒิสภา เพื่อมีมติเลือกบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อในบัญชีดังกล่าว ซึ่งต้องกระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ ในการนี้ให้ ๕ คนแรกในบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิสานิติศาสตร์ และ ๓ คนแรกในสาขาวิชารัฐศาสตร์ ซึ่งได้รับคะแนนสูงสุดและมีคะแนนมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา เป็นผู้ได้รับเลือกเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ แต่ถ้าจำนวนผู้ได้รับเลือกในสาขานิติศาสตร์มีไม่ครบ ๕ คน และสาขาวิชารัฐศาสตร์มีไม่ครบ ๓ คน ให้นำบัญชีรายชื่อผู้ไม่ได้รับเลือกในคราวแรกในบัญชีนั้นมาให้สมาชิกวุฒิสภาออกเสียงลงคะแนนเลือกอีกครั้งหนึ่ง และในกรณีนี้ ให้ผู้ได้รับคะแนนสูงสุดเรียงลงไปตามลำดับ เป็นผู้ได้รับเลือกให้เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ถ้ามีผู้ได้รับคะแนนเท่ากันในลำดับใดอันเป็นเหตุให้มีผู้ได้รับเลือกเกิน ๕ คน หรือ ๓ คน แล้วแต่กรณี ให้ประธานวุฒิสภาจับสลากว่าผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือก (มาตรา ๒๕๗)

รัฐธรรมนูญกำหนดให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ โดยประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมี

วาระการดำรงตำแหน่ง ๙ ปี นับแต่วันที่ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

อนึ่ง สำหรับประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญชุดแรกนั้นได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๔๑

๑.๕ องค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

องค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หมายถึง จำนวนขั้นต่ำของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่สามารถพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดคดีรัฐธรรมนูญได้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๗ ได้กำหนดให้องค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในการนั่งพิจารณาและทำคำวินิจฉัย จะต้องประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่า **เก้าคน** และในการลงมติของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญให้ถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ เว้นแต่รัฐธรรมนูญนี้จะได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น กล่าวคือ กรณีที่พิจารณาวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๘ วรรคหนึ่ง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด (มาตรา ๒๑๙ วรรคสี่)

๑.๖ คำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญได้กำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไขและวิธีการในการจัดทำคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญโดยให้ถือเอาตามเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ (มติทั่วไป) เว้นแต่จะมีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญ (มติพิเศษ) ซึ่งกรณีที่ให้ใช้มติพิเศษนี้จะมีเพียงบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราช

อาณาจักรไทย มาตรา ๒๑๙ วรรคสี่ เท่านั้นที่กำหนดให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญกรณีที่มีคำวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๒๑๘ วรรคหนึ่ง จะต้องมิฉะนั้นเสี่ยงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนจะต้องทำคำวินิจฉัยในส่วนของตน พร้อมแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและคำวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทุกคนให้ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยสาระสำคัญในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญอย่างน้อยต้องประกอบด้วยความเป็นมาหรือคำกล่าวหา สรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณาเหตุผลในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง (มาตรา ๒๖๗ วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่)

๑.๗ ผลของคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ

เมื่อรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีเพียงศาลเดียว คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจึงมีผลเป็นเด็ดขาด กล่าวคือ คู่กรณีจะอุทธรณ์หรือฎีกาโต้แย้งมิได้ รวมทั้งจะนำไปฟ้องร้องยังศาลอื่นเพื่อให้กลับคำวินิจฉัยไม่ได้ทั้งสิ้น นอกจากนี้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญยังมีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวง ซึ่งส่งผลให้องค์กรดังกล่าวทุกองค์กรต้องถือปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๒๖๘ และมาตรา ๒๗) แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนถึงคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว (มาตรา ๒๖๔ วรรคสาม)

๑.๘ อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญหลายประการ ดังนี้

๑.๘.๑ การควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย

การควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย หมายถึง อำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบกฎหมายหรือร่างกฎหมายเพื่อมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศที่มีสถานะสูงกว่ากฎหมายอื่นใด ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในมาตรา ๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งบัญญัติว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้” ดังนั้น เพื่อให้บทบัญญัตินี้เป็นจริงได้ในทางปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องมีการจัดตั้งองค์กรที่เรียกว่า “ศาลรัฐธรรมนูญ” ขึ้นทำการควบคุมตรวจสอบกฎหมายที่ตราขึ้นภายหลังจากที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแล้ว เพื่อมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และในการควบคุมนี้หากจำแนกโดยพิจารณาตามช่วงระยะเวลาของกระบวนการตรากฎหมาย สามารถจำแนกได้เป็น ๒ กรณี คือ

๑.๘.๑.๑ การควบคุมก่อนที่กฎหมายจะใช้บังคับ

(๑) การวินิจฉัยร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว แต่นายกรัฐมนตรียังมีได้นำร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระมหากษัตริย์เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย (มาตรา ๒๖๒)

การควบคุมกฎหมายในกรณีนี้ ถือว่าเป็นการตรวจสอบในเบื้องต้นก่อนที่กระบวนการตรากฎหมายจะแล้วเสร็จและประกาศใช้

บังคับ ซึ่งเป็นการควบคุมทั้งในด้านเนื้อหาและรูปแบบหรือกระบวนการตรา
กฎหมาย โดยรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กร
พิจารณาวินิจฉัยกรณี “ร่างพระราชบัญญัติ” หรือ “ร่างพระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญ” ที่ผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้ว และก่อนที่
นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญนั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลง
พระปรมาภิไธย ในการนี้ หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา
ตามจำนวนที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ เห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติหรือร่าง
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว แต่
นายกรัฐมนตรียังไม่ได้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์
เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือตรา
ขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ บุคคลดังกล่าวย่อมมี
สิทธิยื่นคำร้องผ่านประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก หรือประธานรัฐสภา
เพื่อส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา
๒๖๒ ความว่า

“ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญใดที่ รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก่อน
ที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราช
บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อม
ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามมาตรา
๙๓ หรือร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญใดที่รัฐสภาลงมติยืนยันตามมาตรา ๙๔ ก่อนที่
นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราช
บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อม
ถวายอีกครั้งหนึ่ง

(๑) หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภาแล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า

(๒) หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคน เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า

(๓) หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ส่งความเห็นเช่นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภา ทราบโดยไม่ชักช้า

ในระหว่างที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ให้นายกรัฐมนตรีระงับการดำเนินการเพื่อประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวไว้จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น ให้นำร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ แต่มิใช่กรณีตามมาตรา ๓๓ ให้ข้อความที่ขัดหรือแย้งนั้นเป็นอันตกไป และให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการตามมาตรา ๓๓ หรือมาตรา ๓๔ แล้วแต่กรณี ต่อไป"

(๒) การวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่เสนอมีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ยับยั้งไว้ตามมาตรา ๑๗๕ หรือไม่ (มาตรา ๑๗๗)

การที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องในส่วนนี้ก็เพื่อต้องการให้ศาลรัฐธรรมนูญควบคุมตรวจสอบมิให้คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราช

บัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญซ้ำซ้อนกับร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ถูกยับยั้งไว้ก่อนหน้านี้อีก

ในเรื่องนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๗๒ บัญญัติว่า การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดๆ จะต้องเริ่มต้นเสนอที่สภาผู้แทนราษฎรก่อน เมื่อสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบแล้วจึงเสนอร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญต่อไปยังวุฒิสภาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ อย่างไรก็ตามในชั้นตอนนี้หากวุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎรถือว่าวุฒิสภาได้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไว้ก่อนและส่งกลับคืนให้สภาผู้แทนราษฎร หรือหากวุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น แต่สภาผู้แทนราษฎรไม่เห็นด้วยกับการแก้ไข และต่อมาได้มีการตั้งคณะกรรมการร่วมกันพิจารณาแล้ว แต่สภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วยใน กรณีเช่นนี้ถือว่าการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไว้ก่อน (มาตรา ๑๗๕) และระหว่างที่มีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวนี้ สภาผู้แทนราษฎรจะยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ต่อเมื่อระยะเวลา ๑๘๐ วันได้ล่วงพ้นไปแล้ว เว้นแต่จะเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรอาจยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันที (มาตรา ๑๗๖)

ในระหว่างที่มีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญไว้นี้ รัฐธรรมนูญห้ามมิให้คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับ

หลักการของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ถูกต้องไว้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๗๗ ความว่า

“ในระหว่างที่มีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดตามมาตรา ๑๗๕ คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ต้องยับยั้งไว้ไม่ได้

ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่เสนอหรือส่งให้พิจารณานั้น เป็นร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภาส่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป”

๑.๘.๑.๒ การควบคุมภายหลังที่กฎหมายใช้บังคับ

ในกรณีที่กฎหมายได้ผ่านกระบวนการตราโดยฝ่ายนิติบัญญัติและประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายแล้ว หากต่อมาปรากฏว่าบทบัญญัติของกฎหมายนั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญยังได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดกรณีดังกล่าวได้ เป็นการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดต่อรัฐธรรมนูญภายหลังที่กฎหมายตราขึ้นใช้บังคับแล้ว ซึ่งมีได้ ๒ กรณี คือ การควบคุมผ่านกระบวนการศาล และควบคุมผ่านผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

(๑) การควบคุมผ่านกระบวนการศาล (มาตรา

๒๖๔)

การควบคุมตามมาตรา ๒๖๔ นี้ หมายถึงการที่บุคคลใดจะใช้สิทธิต่อศาลรัฐธรรมนูญได้นั้นจะต้องปรากฏว่ามีคดีเกิดขึ้นในศาลก่อน ไม่ว่าจะเป็นศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหาร หรือศาลอื่นใดที่อาจมีการจัดตั้งขึ้นในอนาคต และไม่ว่าคดีจะอยู่ระหว่างการพิจารณาในศาลชั้นต้น ชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาก็ตาม หากศาลเห็นเองหรือคู่ความในคดีนั้นโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น สามารถร้องต่อศาลเพื่อขอให้ส่งความเห็นดังกล่าวไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ ในกรณีนี้ศาลจะต้องรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้เป็นการชั่วคราว เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

อย่างไรก็ดี ในการที่จะใช้สิทธิตามมาตรา ๒๖๔ ฟังตระหนกว่ากฎหมายที่จะนำมาใช้บังคับแก่คดีนั้นจะต้องเป็น

กฎหมายในระดับพระราชบัญญัติซึ่งตราขึ้นโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ หรือรัฐสภา หรือกฎหมายในลำดับเทียบเท่ากับพระราชบัญญัติเช่นพระราชกำหนดเท่านั้น จึงจะอยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะรับเรื่องไว้พิจารณาตามมาตรานี้ได้

อนึ่ง บรรดา กฎ ระเบียบ หรือประกาศต่างๆ นั้น เป็นกฎหมายในลำดับรองที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติ จึงไม่อยู่ในความหมายของคำว่า “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ตามมาตรา ๒๖๔ ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยได้ นอกจากนี้ กรณีที่มีการโต้แย้งเกี่ยวกับการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือกรณีที่มีลักษณะเป็นการโต้แย้งกระบวนการพิจารณาของศาล ศาลรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจที่จะพิจารณาวินิจฉัยในเรื่องดังกล่าวได้ ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติในมาตรา ๒๖๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ความว่า

“ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าคำโต้แย้งของคู่ความตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ ในคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระเทือนคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว”

(๒) การควบคุมผ่านกระบวนการผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (มาตรา ๑๕๘)

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นองค์กรซึ่งมีหน้าที่รับเรื่องร้องเรียนจากประชาชนในกรณีที่ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นกระทำการหรือละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้ประชาชนได้รับความเสียหาย ไม่ว่าจะการนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการกระทำที่เจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นได้กระทำให้ไปโดยไม่มีอำนาจ โดยรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาสามารถส่งกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำของบุคคลใด ที่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ โดยการเสนอเรื่องพร้อมความเห็นเข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองได้ กรณีดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๘ ความว่า

“ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของบุคคลใดตามมาตรา ๑๕๗ (๑) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลปกครอง แล้วแต่กรณี

ให้ศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองแล้วแต่กรณี พิจารณาวินิจฉัยเรื่องและผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอตามวรรคหนึ่งโดยไม่ชักช้า”

๑.๘.๒ การควบคุมเงื่อนไขการตราพระราชกำหนดของฝ่ายบริหาร (มาตรา ๒๑๙)

คณะรัฐมนตรีมีอำนาจในการตราพระราชกำหนด ซึ่งเป็นกฎหมายมีฐานะเทียบเท่าพระราชบัญญัติได้ในกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วน เพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ (มาตรา ๒๑๘ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง) เมื่อได้มีการตราพระราชกำหนดแล้ว คณะรัฐมนตรีจะต้องเสนอพระราชกำหนดนั้นให้รัฐสภาพิจารณาอนุมัติ (มาตรา ๒๑๘ วรรคสาม) แต่ก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาจะอนุมัติพระราชกำหนด หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภาเห็นว่าพระราชกำหนดนั้นไม่เป็นไปตามมาตรา ๒๑๘ วรรคหนึ่ง กล่าวคือ มิได้ตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ ก็สามารถใช้สิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกให้ส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย (มาตรา ๒๑๙ วรรคหนึ่ง)

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๒๑๘ วรรคหนึ่ง จะทำให้พระราชกำหนดนั้นไม่มีผลบังคับมาแต่ต้น และคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ในกรณีนี้จะต้องใช้มติพิเศษ กล่าวคือ ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า ๒ ใน ๓ ของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด ทั้งนี้ ตามความในมาตรา ๒๑๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ซึ่งบัญญัติว่า

“ก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาจะได้อนุมัติพระราชกำหนดใดตามมาตรา ๒๑๘ วรรคสาม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดนั้นไม่เป็นไปตามมาตรา ๒๑๘ วรรคหนึ่งและให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าว ส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย เมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยไปยังประธานแห่งสภาที่ส่งความเห็นนั้นมา

เมื่อประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภาได้รับความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้รอการพิจารณาพระราชกำหนดนั้นไว้ก่อนจนกว่าจะได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๒๑๘ วรรคหนึ่ง ให้พระราชกำหนดนั้นไม่มีผลบังคับมาแต่ต้น

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๒๑๘ วรรคหนึ่ง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด”

3961163191

มติของสมัชชาผู้แทน

๑.๘.๓ การวินิจฉัยสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติของสมาชิกวุฒิสภา รัฐมนตรี กรรมการการเลือกตั้ง

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนนี้ เป็นกรณีเกี่ยวกับ การพิจารณาวินิจฉัยสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ความเป็นรัฐมนตรี และคุณสมบัติของกรรมการการเลือกตั้งว่า ขาดคุณสมบัติตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้หรือไม่ ทั้งนี้ เนื่องจากรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญ เป็นผู้พิจารณาวินิจฉัย การขาดสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติของผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา รัฐมนตรี และกรรมการการเลือกตั้ง

อำนาจหน้าที่ในส่วนนี้สามารถจำแนกได้เป็น ๓ ประการ ดังนี้

(๑) การวินิจฉัยสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภา (มาตรา ๙๖)

กรณีนี้รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๑๐ ของจำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา สามารถเข้าชื่อร้องต่อประธานสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงตาม มาตรา ๑๑๘ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๑) หรือ (๑๒) หรือมาตรา ๑๓๓ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) หรือ (๑๐) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๙๖ ความว่า

“สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา
จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มี
อยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่
ตนเป็นสมาชิกว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่ง

สภานั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๑๘ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) หรือ (๑๑) หรือมาตรา ๑๓๓ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) หรือ (๑๐) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง”

อย่างไรก็ดี ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาคนใดสิ้นสุดลงย่อมไม่กระทบกระเทือนกิจการที่สมาชิกสภาผู้นั้นได้กระทำไปในหน้าที่ของสมาชิก รวมทั้งการได้รับเงินประจำตำแหน่งหรือประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นก่อนที่ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เว้นแต่สมาชิกสภาผู้นั้นได้กระทำโดยไม่สุจริต กล่าวคือเป็นกรณีที่ออกจากตำแหน่งเพราะเหตุที่ผู้นั้นได้รับเลือกตั้งมาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาให้คืนเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นที่ผู้นั้นได้รับมาเนื่องจากการดำรงตำแหน่งดังกล่าว (มาตรา ๙๗)

การสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๑๑๘ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) หรือ (๑๑) นั้น อาจเกิดขึ้นในกรณีต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

๑) ลาออก (มาตรา ๑๑๘ (๓))

๒) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๐๗ อันได้แก่คุณสมบัติในการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง เช่น มิได้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด มีอายุไม่ถึงยี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้งหรือ สำเร็จการศึกษาต่ำกว่าระดับ

ปริญญาดุษฎีหรือเทียบเท่า เว้นแต่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภามาก่อน เป็นต้น (มาตรา ๑๑๘ (๔))

๓) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๕ (๑) (๒) (๓) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) (๑๑) (๑๒) (๑๓) หรือ (๑๔) อันได้แก่คุณสมบัติต้องห้ามมิให้เป็นผู้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เช่น ดิฉญาเสพติดให้โทษ เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี หรือเป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น (มาตรา ๑๑๘ (๕))

๔) มีการกระทำอันเข้าลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๑๐ หรือมาตรา ๑๑๑ ได้แก่ การดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ การรับสัมปทานจากรัฐ หรือรับเงินหรือประโยชน์ใดๆ จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือการใช้สถานะหรือตำแหน่งการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าไปก้าวท้าวหรือแทรกแซงการบรรจุ แต่งตั้ง ย้าย โอน เลื่อนตำแหน่ง และเลื่อนขึ้นเงินเดือนของข้าราชการซึ่งมีตำแหน่ง หรือเงินเดือนประจำ (มาตรา ๑๑๘ (๖))

๕) ได้รับการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี (มาตรา ๑๑๘ (๗))

๖) ลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก หรือพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกมีมติให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง (มาตรา ๑๑๘ (๘))

๗) ขาดจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นเป็นสมาชิกและไม่อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง (มาตรา ๑๑๘ (๙))

๘) ขาดประชุมเกินจำนวนหนึ่งในสี่ของจำนวนวันประชุม

ในสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวันโดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา ๑๑๘ (๑๑))

๙) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ (มาตรา ๑๑๘ (๑๒))

นอกจากนี้ การสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามาตามตรา ๑๓๓ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) หรือ (๑๐) อาจเกิดขึ้นในกรณีต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

๑) ลาออก (มาตรา ๑๓๓ (๓))

๒) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๒๕ อันเป็นคุณสมบัติในการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา ได้แก่ มิได้มีสัญชาติไทย โดยการเกิด มีอายุต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง สำเร็จการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ตลอดจนขาดคุณสมบัติอันเป็นลักษณะสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา ๑๐๗(๕) ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับกับผู้ที่ลงสมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง (มาตรา ๑๓๓ (๔))

๓) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๒๖ อันเป็นลักษณะของบุคคลที่ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา ได้แก่ เป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของพรรคการเมือง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและพ้นจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วยังไม่เกินหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภามาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ในอายุของวุฒิสภาคราวก่อนการสมัครรับเลือกตั้ง หรือ เป็นบุคคลที่ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๑๐๔ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๑) (๑๒) (๑๓) หรือ (๑๔) (มาตรา ๑๓๓ (๕))

๔) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๒๗ ได้แก่ สมาชิก

วุฒิสภาผู้นั้นเป็นรัฐมนตรีหรือเป็นข้าราชการการเมืองอื่นอยู่ด้วยในขณะเดียวกัน (มาตรา ๑๓๓ (๖))

๕) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๒๘ คือ กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๑๐ หรือมาตรา ๑๑๑ ได้แก่ ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ การรับสัมปทานจากรัฐ หรือรับเงินหรือประโยชน์ใดๆ จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือการใช้สถานะ หรือตำแหน่งการเป็นสมาชิกวุฒิสภาเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงการบรรจุ แต่งตั้ง ย้าย โอน เลื่อนตำแหน่ง และเลื่อนขั้นเงินเดือนของข้าราชการซึ่งมีตำแหน่ง หรือเงินเดือนประจำ (มาตรา ๑๓๓ (๗))

๖) ขาดการประชุมเกินกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนวันประชุมในสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวัน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานวุฒิสภา (มาตรา ๑๓๓ (๘))

๗) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ (มาตรา ๑๓๓ (๑๐))

(๒) การวินิจฉัยความสิ้นสุดของผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี

(มาตรา ๒๑๖ และ ๙๖)

รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยว่าสถานะความเป็นรัฐมนตรีได้สิ้นสุดลงตามมาตรา ๒๑๖ (๒) (๓) (๔) หรือ (๖) แล้ว หรือไม่ การนำคดีเข้าสู่การพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้น รัฐธรรมนูญกำหนดให้ใช้กระบวนการในลักษณะเดียวกันกับการเข้าชื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภามาตรา ๙๖ สำหรับการสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตามมาตรา ๒๑๖ (๒) (๓) (๔)

หรือ (๖) นั้น ได้แก่กรณีดังต่อไปนี้ คือ

๑) ลาออก (มาตรา ๒๑๖ (๒))

๒) ขาดคุณสมบัติ หรือมีคุณสมบัติต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๖ อันเป็นคุณสมบัติของการเป็นรัฐมนตรี ได้แก่ ต้องมีสัญชาติไทย โดยการเกิด มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์ สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๙ (๑) (๒) (๓) (๔) (๖) (๗) (๑๒) (๑๓) หรือ (๑๔) อันเป็นลักษณะอันต้องห้ามมิให้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป โดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีก่อนได้รับแต่งตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท และไม่เป็นสมาชิกวุฒิสภา หรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงมาแล้วยังไม่เกินหนึ่งปีนับถึงวันที่ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี เว้นแต่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงเมื่อถึงคราวออกตามอายุของวุฒิสภา (มาตรา ๒๑๖ (๓))

๓) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก (มาตรา ๒๑๖ (๔))

๔) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘ ได้แก่ การเป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำนอกจากข้าราชการการเมือง ดำรงตำแหน่งหรือกระทำการใดตามที่บัญญัติในมาตรา ๑๑๐ เว้นแต่ตำแหน่งที่ได้รับอนุญาตตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือการดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด และต้องไม่เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทตามมาตรา ๒๐๙ ดังจะเห็นได้จากมาตรา ๒๑๖ ซึ่งบัญญัติว่า

“ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตาม
มาตรา ๒๐๖

(๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

(๕) สภาผู้แทนราษฎรมีมติไม่ไว้วางใจตาม มาตรา
๑๘๕ หรือมาตรา ๑๘๖

(๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘ หรือ
มาตรา ๒๐๙

(๗) มีพระบรมราชโองการตามมาตรา ๒๑๗

(๘) วุฒิสภามีมติตามมาตรา ๓๐๗ ให้ถอดถอน
ออกจากตำแหน่ง

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘๖ และมาตรา ๙ มาใช้
บังคับกับการสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตาม (๒) (๓) (๔)
หรือ (๖)"

**(๓) การวินิจฉัยคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้ามหรือการ
อันต้องห้ามของกรรมการการเลือกตั้ง (มาตรา ๑๔๒)**

รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่
ในการพิจารณาวินิจฉัยว่ากรรมการการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งขาดคุณสมบัติ
ตามมาตรา ๑๓๗ หรือกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๓๙ หรือไม่
โดยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๒ ได้กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสามารถร่วมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑
ใน ๑๐ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภามีสิทธิเข้าชื่อ
ร้องขอต่อประธานรัฐสภาว่ากรรมการการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งขาด
คุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๓๗ หรือกระทำการอันต้อง
ห้ามตามมาตรา ๑๓๙ จากนั้นให้ประธานรัฐสภาส่งคำร้องนั้นไปยังศาล

รัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่ากรรมการการเลือกตั้งผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งหรือไม่
ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในมาตรา ๑๔๒ ความว่า

“สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือ
สมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งใน
สิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มี
สิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาว่ากรรมการการเลือกตั้ง
คนใดคนหนึ่งขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา
๑๓๗ หรือกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๓๙ และให้
ประธานรัฐสภาส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อ
วินิจฉัยว่ากรรมการการเลือกตั้งผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งหรือไม่

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาล
รัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยไปยังประธานรัฐสภาและประธาน
กรรมการการเลือกตั้ง

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๗ มาใช้บังคับกับการพ้น
จากตำแหน่งของกรรมการการเลือกตั้งด้วย โดยอนุโลม”

๑.๘.๔ การวินิจฉัยกรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจงใจไม่ยื่น
บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนด
ไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน
และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควร
แจ้งให้ทราบ ซึ่งเป็นเหตุให้ต้องพ้นจากการดำรงตำแหน่งทางการเมือง
(มาตรา ๒๙๕)

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้สร้างกลไกตรวจสอบการใช้อำนาจ
รัฐไว้หลายประการ และมาตรการที่สำคัญประการหนึ่งคือ การกำหนดให้ผู้
ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

ตามรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๒๕๑ - ๒๕๖) พร้อมทั้งกำหนดมาตรการ ลงโทษ
 ทางการเมืองไว้ในกรณีที่มีการละเว้นหรือจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการ
 ทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กฎหมายกำหนด หรือจงใจ
 ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
 ด้วย ข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ดังจะ
 เห็นได้จากบทบัญญัติในมาตรา ๒๕๕ ความว่า

“ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชี
 แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่
 กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการ
 ทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอัน
 เป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้น
 จากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นตามมาตรา ๒๕๒
 หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามีกรกระทำดังกล่าว แล้วแต่กรณี
 และ ผู้นั้นต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็น
 เวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการป้องกันและ
 ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญ
 วินิจฉัยชี้ขาดต่อไป และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดแล้ว
 ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมืองที่มีหน้าที่ต้องยื่น
 บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามมาตรา ๒๕๕
 พร้อมคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการป้องกันและ
 ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง
 ได้แก่ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา
 ข้าราชการการเมืองอื่น ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่

กฎหมายบัญญัติ (มาตรา ๒๙๑)

๑.๘.๕ การวินิจฉัยกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กร ต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๒๖๖)

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๖๖ นี้ เป็น การพิจารณาวินิจฉัยกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตาม รัฐธรรมนูญเกิดขึ้น และปัญหาดังกล่าวจะต้องเป็น “ปัญหา” ที่เกิดขึ้นอัน เนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่เท่านั้น ดังนั้น หากไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการใช้ อำนาจหน้าที่ที่เกิดขึ้น ย่อมไม่สามารถเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยตามมาตรานี้ได้ อาทิเช่น การเสนอเรื่องให้ตีความอำนาจหน้าที่ ขององค์กรในลักษณะเป็นข้อหารือเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตาม รัฐธรรมนูญโดยที่ยังไม่มีเรื่องหรือยังไม่มีกรณีที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นจริง กรณีเช่นนี้ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับพิจารณาวินิจฉัย

อย่างไรก็ดี ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ดังที่กล่าวมาแล้วนี้ จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อองค์กรตามรัฐธรรมนูญขององค์กรหนึ่งมีปัญหาขัดแย้ง เกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่กับองค์กรตามรัฐธรรมนูญอีกองค์กรหนึ่ง หรือ กรณีที่มีปัญหาเกิดขึ้นในประเด็นที่ว่าองค์กรตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวมี อำนาจหน้าที่กระทำการในเรื่องนั้นๆ หรือไม่ กรณีเช่นนี้ศาลรัฐธรรมนูญ ได้วางบรรทัดฐานไว้ในคำวินิจฉัยที่ ๕๔/๒๕๕๒ เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณี ปัญหาการแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้น ระหว่างนายกรัฐมนตรี และวุฒิสภา และเรื่องนี้ศาลรัฐธรรมนูญเคย วินิจฉัยไว้ดังมีความตอนหนึ่งว่า

“...พิจารณาแล้วรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ บัญญัติขึ้น เพื่อวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในเรื่องต่างๆ ของ

องค์กรตามรัฐธรรมนูญ โดยกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็น
องค์กรที่ทำหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยดังกล่าว ดังนั้น ปัญหา
เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ จึง
อาจเป็นลักษณะของการมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของ
องค์กรตามรัฐธรรมนูญว่า องค์กรตามรัฐธรรมนูญขององค์กร
ใดองค์กรหนึ่งมีอำนาจกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือไม่
เพียงใด หรือเป็นลักษณะของการที่องค์กรตามรัฐธรรมนูญ
ตั้งแต่สององค์กรขึ้นไป มีปัญหาโต้แย้งกันว่าองค์กรตาม
รัฐธรรมนูญขององค์กรหนึ่งได้ใช้อำนาจหน้าที่ล่วงล้ำ หรือกระทบ
กระเทือนอำนาจหน้าที่ของอีกองค์กรหนึ่ง...."

นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญยังเคยวางบรรทัดฐานไว้ว่า
องค์กรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ หมายถึง องค์กรที่จัดตั้งโดย
รัฐธรรมนูญและกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่ไม่รวมถึงองค์กร
บริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้ให้เหตุผลไว้ในคำวินิจฉัยที่
๕๘ - ๖๒ / ๒๕๔๓ ดังมีความตอนหนึ่งว่า

"...พิจารณาแล้วเห็นว่า องค์กรตามรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๒๖๖ ที่จะเสนอเรื่องพร้อมความเห็นให้ศาล
รัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้นั้นหมายถึง องค์กรที่
จัดตั้งขึ้นโดยรัฐธรรมนูญและกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ใน
รัฐธรรมนูญ สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การ
บริหารส่วนจังหวัดและเทศบาล มีฐานะเป็นองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น โดยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘๓ บัญญัติให้
ท้องถิ่นที่ปกครองตนเองได้ย่อมมีสิทธิได้รับจัดตั้งเป็น
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ เห็นได้ว่า
องค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.๒๕๓๗ องค์การบริหารส่วน

จังหวัดจัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๕๐ และเทศบาลจัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ องค์การดังกล่าวจึงจัดตั้งโดยพระราชบัญญัติ ไม่ได้จัดตั้งขึ้นโดยรัฐธรรมนูญ”

ทั้งนี้ บทบัญญัติในมาตรา ๒๖๖ บัญญัติว่า

“ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ ให้องค์กรนั้นหรือประธานรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย”

๑.๘.๖ การวินิจฉัยในกรณีอื่นๆ ตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญกำหนด

นอกเหนือจากอำนาจหน้าที่ดังกล่าวมาแล้ว รัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญยังได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยกรณีอื่นๆ อีก ได้แก่

๑.๘.๖.๑ อำนาจหน้าที่อื่น ๆ ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

(๑) การวินิจฉัยมติหรือข้อบังคับของพรรคการเมืองว่า ขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือไม่ (มาตรา ๔๗ วรรคสาม)

เนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้เปิดกว้างและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิและเสรีภาพเพื่อรวมตัวกัน

จัดตั้งเป็นพรรคการเมืองเพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชน ดังนั้น หากมีปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้สิทธิและเสรีภาพของพรรคการเมือง รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่พิจารณาวินิจฉัยว่า มติหรือข้อบังคับของพรรคการเมืองขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือไม่ ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในมาตรา ๔๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ความว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองเพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้น ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุขตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

การจัดองค์กรภายใน การดำเนินกิจการ และข้อบังคับของพรรคการเมือง ต้องสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง กรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองตามจำนวนที่กำหนดในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ซึ่งเห็นว่ามติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้น จะขัดต่อสถานะ และการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทน

ราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือขัด หรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติหรือข้อบังคับดังกล่าวขัด หรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้มติหรือข้อบังคับนั้นเป็นอันยกเลิกไป”

(๒) การวินิจฉัยกรณีบุคคลหรือพรรคการเมืองใช้สิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๖๓)

การใช้สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองของบุคคลหรือพรรคการเมืองใด จะต้องเป็นไปตามวิถีทางตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดใช้สิทธิและเสรีภาพไม่เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ กระทำการโดยใช้สิทธิและเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ รัฐธรรมนูญกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยภายใต้เงื่อนไขตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๖๓ ความว่า

“บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ มิได้

ในกรณีที่ถูกศาลหรือพรรคการเมืองใดกระทำตามวรรคหนึ่งผู้รู้เห็นการกระทำดังกล่าวย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าวแต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้”

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในมาตรา ๖๓ นี้ นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของหลักการคุ้มครองความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ อันเป็นมาตรการหนึ่งที่ให้สิทธิแก่ประชาชนในการต่อต้านผู้ที่จะกระทำการใดๆ เพื่อล้มล้างรัฐธรรมนูญด้วยอำนาจและวิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งเรื่องนี้รัฐธรรมนูญได้ให้สิทธิแก่ประชาชนในการต่อต้านการกระทำดังกล่าวไว้ด้วย ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในมาตรา ๖๕ ความว่า

“บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้านโดยสันติวิธีซึ่งการกระทำใดๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ”

(๓) พิจารณาอุทธรณ์ของสมาชิกพรรคการเมืองซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรณีร้องขอให้วินิจฉัย เพราะเหตุว่าพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกนั้นมีมติให้ตนพ้นจากสมาชิกภาพ (มาตรา

๑๑๘ (๘)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๑๘ (๘) ได้บัญญัติไว้ว่า “สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อ

(๑)

(๘) ลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก หรือพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ ของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมือง และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น ให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก ในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันที่ลาออกหรือพรรคการเมือง มีมติเว้นแต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นได้อุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติคัดค้านว่ามติดังกล่าว มีลักษณะตามมาตรา ๔๗ วรรคสาม ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมิได้มีลักษณะตามมาตรา ๔๗ วรรคสาม ให้ถือว่าสมาชิกภาพสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย แต่ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา ๔๗ วรรคสาม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นอาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย”

(๔) การวินิจฉัยว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ กระทำการเพื่อให้ตนมีส่วนโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย หรือไม่ (มาตรา ๑๔๐)

การจัดทำงบประมาณแผ่นดินนั้นเป็นอำนาจหน้าที่โดยตรงของฝ่ายบริหาร โดยมีรัฐสภาเป็นผู้อนุมัติและในทางปฏิบัติ สมาชิกผู้แทนราษฎรจะแต่งตั้งและมอบหมายให้คณะกรรมการการงบประมาณเป็นผู้รับผิดชอบในการแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ

การดำเนินการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับงบประมาณของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือคณะกรรมการการงบประมาณที่ผ่านมาในอดีตก่อให้เกิดปัญหาความไม่เป็นธรรมในการจัดสรรงบประมาณในบางพื้นที่ ด้วยเหตุนี้รัฐธรรมนูญจึงได้กำหนดมาตรการป้องกันไว้ว่า การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ การเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใดๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาหรือกรรมการมีส่วนไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย จะกระทำมิได้ (มาตรา ๑๕๐ วรรคหก)

ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๑๐ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภาเห็นว่าการกระทำฝ่าฝืนข้อห้ามตามบทบัญญัติดังกล่าวก็สามารถเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ ซึ่งกรณีนี้รัฐธรรมนูญกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญต้องวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายใน ๗ วันนับแต่วันที่ได้รับความเห็น และหากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าว ให้การเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำที่ต้องห้ามนั้นสิ้นผลไป (มาตรา ๑๕๐ วรรคเจ็ด) ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๕๐ ซึ่งบัญญัติว่า

"ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย

สภาผู้แทนราษฎรจะต้องพิจารณาให้เสร็จภายในหนึ่งร้อยห้าวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมาถึงสภาผู้แทนราษฎร

ถ้าสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นไม่เสร็จภายในกำหนดเวลาที่กล่าวในวรรคหนึ่งให้ถือว่าสภาผู้แทนราษฎรได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้เสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวต่อวุฒิสภา

ในการพิจารณาของวุฒิสภา วุฒิสภาจะต้องให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบภายในยี่สิบวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา โดยจะแก้ไขเพิ่มเติมใดๆ มิได้ ถ้าพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น ในกรณีเช่นนี้และในกรณีที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๑๓

ถ้าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าววุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วยให้นำบทบัญญัติ มาตรา ๑๗๖ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะแปรญัตติเพิ่มเติมรายการหรือจำนวนในรายการมิได้ แต่อาจแปรญัตติได้ในทางลดหรือตัดทอนรายจ่ายซึ่งมิใช่รายจ่ายตามข้อผูกพันอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) เงินสงฆ์ใช้ตั้งเงินกุ๋

(๒) ดอกเบี้ยเงินกู้

(๓) เงินที่กำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย

ในการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรหรือของคณะกรรมการ การเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใดๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ มีส่วนไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย จะกระทำมิได้

ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภาเห็นว่ามีกรกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคหก ให้เสนอความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาและศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นดังกล่าว ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคหก ให้การเสนอการแปรญัตติ หรือการกระทำดังกล่าวสิ้นผลไป”

(๔) การควบคุมตรวจสอบการออกข้อบังคับของ

ฝ่ายนิติบัญญัติ

รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยว่า ร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา แล้วแต่กรณีให้ความเห็นชอบแล้วแต่ยังมีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่ ดังจะ

เห็นได้จากมาตรา ๒๖๓ ความว่า

“บทบัญญัติ มาตรา ๒๖๒ (๒)ให้นำมาใช้บังคับกับร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภาแล้วแต่กรณี ให้ความเห็นชอบแล้ว แต่ยังมีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาด้วย โดยอนุโลม

(๖) อำนาจหน้าที่ตามบทเฉพาะกาล

บทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่บางประการในระยะเริ่มต้นที่มีการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ เช่น กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ในการพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของระเบียบอันจำเป็นแก่การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ก่อนที่จะประกาศในราชกิจจานุเบกษาตามมาตรา ๓๒๑ วรรคสอง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี เรื่องนี้ปัจจุบันไม่มีผลในทางปฏิบัติแต่อย่างใด เนื่องจากได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๒ มาใช้บังคับเรียบร้อยแล้ว

๑.๘.๖.๒ อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑

สำหรับอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญส่วนที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ นั้น สามารถจำแนกได้ ๓ ประการ ดังนี้

**(๑) การวินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งไม่รับจดทะเบียนจัดตั้ง
พรรคการเมืองของนายทะเบียนพรรคการเมือง (พระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.๒๕๕๑ มาตรา ๑๗)**

กรณีนี้ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองซึ่งไม่เห็นด้วยกับคำสั่งไม่รับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองของนายทะเบียนพรรคการเมือง (ประธานกรรมการการเลือกตั้ง) ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๑๔ หรือมาตรา ๑๕ เนื่องจากนายทะเบียนพรรคการเมืองเห็นว่า คุณสมบัติหรือจำนวนของผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมือง นโยบายและข้อบังคับพรรคการเมือง หรือคุณสมบัติของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง ชื่อของพรรคการเมือง หรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมือง ไม่เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญกำหนด ในกรณีที่นายทะเบียนพรรคการเมืองเห็นว่า เอกสารขอจัดตั้งพรรคการเมืองมีรายการไม่ครบถ้วนหรือมีข้อความไม่ชัดเจน หรือขาดรายการอันเป็นสาระสำคัญของข้อบังคับพรรคการเมืองตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ กำหนดไว้ และผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองไม่ดำเนินการแก้ไขเอกสารการขอจัดตั้งพรรคการเมืองให้ถูกต้องภายในเวลากำหนดตามที่นายทะเบียนพรรคการเมืองได้มีหนังสือแจ้งให้ทราบ

กรณีดังกล่าวนี้ หากศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาและมีคำวินิจฉัยชี้ขาดเป็นประการใดแล้ว นายทะเบียนจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑)

**(๒) การสั่งให้หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการ
บริหารพรรคการเมืองทั้งคณะหรือบางคน ระงับหรือจัดการแก้ไขการ**

กระทำที่ขัดต่อกฎหมาย หรือออกจากตำแหน่ง (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.๒๕๕๑ มาตรา ๒๗)

เมื่อปรากฏว่าหัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมือง จัดให้พรรคการเมืองกระทำการใดๆ ผ่าฝืนนโยบายพรรคการเมืองหรือข้อบังคับพรรคการเมืองอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข นายทะเบียนมีอำนาจเตือนเป็นหนังสือให้หัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น ระงับหรือจัดการแก้ไขการกระทำนั้นภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนพรรคการเมืองกำหนด ถ้าไม่ปฏิบัติตามคำเตือนของนายทะเบียนพรรคการเมือง ให้นายทะเบียนพรรคการเมืองมีอำนาจยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ระงับหรือจัดการแก้ไขการกระทำดังกล่าวหรือให้หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองทั้งคณะหรือบางคนออกจากตำแหน่ง

(๓) การสั่งให้ยุบพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑)

แม้ว่ารัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญจะได้บัญญัติให้การจัดตั้งพรรคการเมืองกระทำได้โดยง่าย และให้เงินสนับสนุนแก่พรรคการเมืองก็ตาม แต่การที่จะทำให้พรรคการเมืองได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบเพื่อเป็นสถาบันหนึ่งในทางการเมืองที่มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความศรัทธา เชื่อถือและไว้วางใจนั้น กลับปรากฏว่ามีใช้เรื่องที่สามารถจะกระทำได้โดยง่าย ทั้งนี้

เนื่องจากพรรคการเมืองต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นนี้ หากกระทำผิดเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ของการจัดตั้งพรรคการเมือง หรือกระทำการใดๆ ซึ่งเข้าข่ายต้องห้ามตามที่กฎหมายกำหนดไว้ก็อาจเป็นเหตุให้นายทะเบียนพรรคการเมือง (ประธานคณะกรรมการการเลือกตั้ง) ยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณามีคำสั่งยุบพรรคการเมืองได้ ดังนี้

๑) มีเหตุต้องเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.๒๕๕๑ มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง ได้แก่ มีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรคการเมือง (มาตรา ๖๕(๑)) หรือ มีจำนวนสมาชิกเหลือไม่ถึง ๑๕ คน (มาตรา ๖๕(๒)) หรือ มีการยุบพรรคการเมืองไปรวมกับพรรคการเมืองอื่นตามหมวด ๕ ว่าด้วยการรวมพรรคการเมือง ตั้งแต่มาตรา ๗๐ - ๗๓ (มาตรา ๖๕(๓)) รวมทั้ง กรณีที่มีได้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ (มาตรา ๖๕(๕))

- การเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรคการเมือง การเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคการเมือง การเลือกตั้งหัวหน้าพรรคการเมือง รองหัวหน้าพรรคการเมือง เลขาธิการพรรคการเมือง รองเลขาธิการพรรคการเมือง เภรัณุกพรรคการเมือง โฆษกพรรคการเมือง และกรรมการบริหารอื่น ตลอดจนการอื่นตามที่กำหนดในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง มิได้กระทำโดยที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง (มาตรา ๒๕)

- องค์ประกอบของที่ประชุมใหญ่พรรคการเมืองไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับพรรคการเมือง (มาตรา ๒๖)

- ไม่สามารถจัดให้มีสมาชิกครบ ๕,๐๐๐ คน จากทั่วประเทศ (๔ ภาค) และไม่สามารถจัดตั้งสาขาพรรคได้ครบทั่วประเทศภายใน ๑๘๐ วันนับแต่ได้รับจัดแจ้งเป็นพรรคการเมืองจากนาย

ทะเบียนพรรคการเมือง (มาตรา ๒๙)

- หัวหน้าพรรคการเมืองมีได้จัดทำรายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริงตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนดและแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายในเดือนมีนาคมของทุกปีเพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ (มาตรา ๓๕)

- มีได้ใช้จ่ายเงินที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาพรรคการเมืองให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และมีได้จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเดือนมีนาคมของปีถัดไป (มาตรา ๖๒)

๒) มีเหตุต้องยุบพรรคการเมืองเนื่องจากกระทำการอย่างใด อย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ (มาตรา ๖๖)

- กระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๖๖(๑))

- กระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๖๖(๒))

- กระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (มาตรา ๖๖(๓))

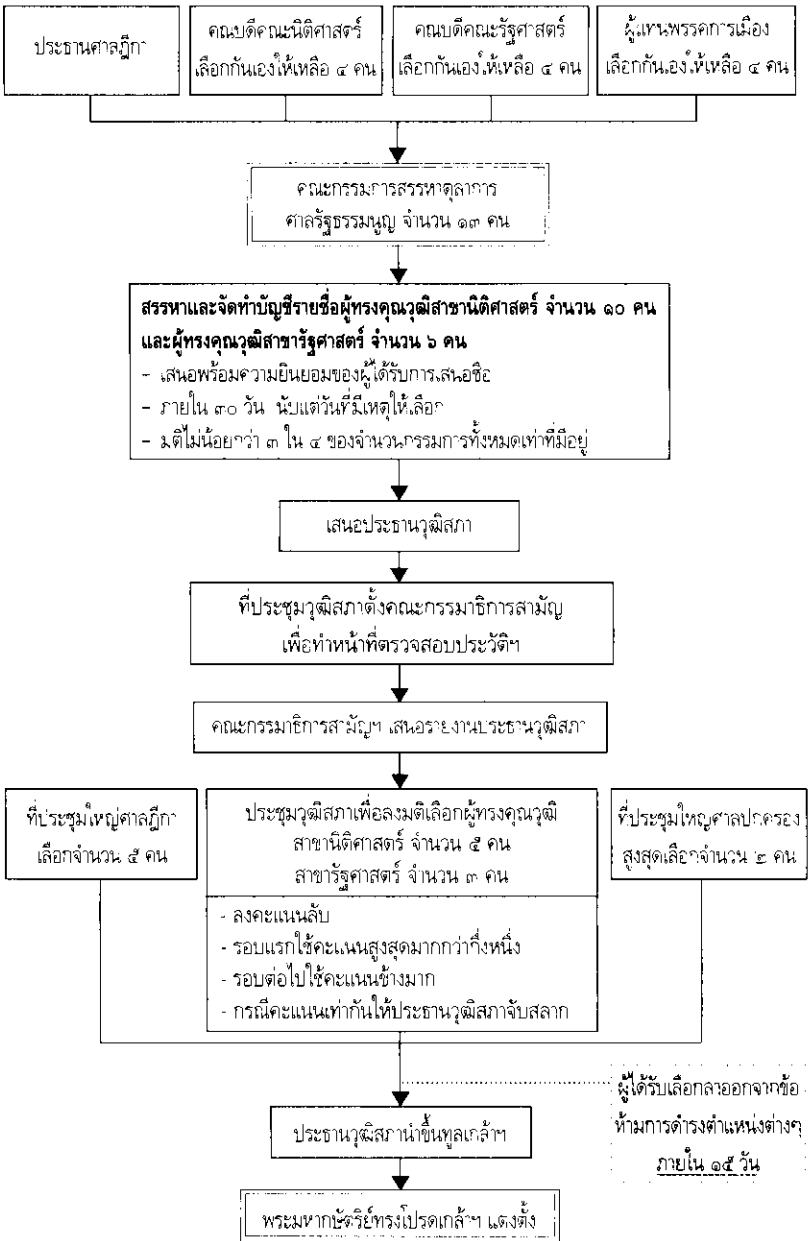
- กระทำการฝ่าฝืนมาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง มาตรา ๕๒ หรือมาตรา ๕๓ (มาตรา ๖๖(๔)) กล่าวคือ รับบุคคลผู้ไม่มี

สัญชาติไทยโดยการเกิดเป็นสมาชิก หรือให้ดำรงตำแหน่งใดๆ ใน
พรรคการเมืองหรือยอมให้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อประโยชน์ของ
พรรคการเมือง (มาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง)

- รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด เพื่อ
กระทำการหรือสนับสนุนการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความ
มั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือราชการ
แผ่นดิน หรือกระทำการอันเป็นการก่อกวนหรือคุกคามความสงบ
เรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือกระทำการอันเป็นการ
ทำลายทรัพยากรของประเทศหรือเป็นการบั่นทอนสุขภาพอนามัยของ
ประชาชน (มาตรา ๕๑)

- รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด
เพื่อดำเนินกิจการของพรรคการเมืองหรือดำเนินกิจการในทางการเมือง
จากบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย นิติบุคคลตามกฎหมายต่างประเทศที่
ประกอบธุรกิจหรือจดทะเบียนสาขาอยู่ในหรือนอกราชอาณาจักร นิติ
บุคคลที่จดทะเบียนในราชอาณาจักร ซึ่งมีบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทยถือหุ้น
เกินร้อยละ ๒๕ หรือมีผู้จัดการหรือกรรมการเป็นบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย
หรือรับเงินจาก บุคคล องค์กร หรือนิติบุคคลที่ได้รับทุนหรือเงินอุดหนุน
จากต่างประเทศ หรือรับเงินจากบุคคล องค์กร หรือนิติบุคคลตามที่
กำหนดไว้ในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (มาตรา ๕๓ (๑) (๒)
(๓) (๔) (๕) และ (๖))

แผนภูมิแสดงกระบวนการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ตอนที่ ๒

การใช้สิทธิต่อศาลรัฐธรรมนูญ

๒.๑ ตารางแสดงผู้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

องค์กร	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
๑. ศาล ได้แก่ <ul style="list-style-type: none">- ศาลยุติธรรม- ศาลปกครอง- ศาลทหาร (มาตรา ๒๖๔)	<ul style="list-style-type: none">- ศาลเห็นเองว่ากฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือ- คู่ความในคดีนั้นโต้แย้งต่อศาลว่ากฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ- ให้ศาลรอการพิจารณาคดีนั้นไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย	<ul style="list-style-type: none">- ต้องมีคดีเกิดขึ้นในศาลแล้ว และศาลจะใช้กฎหมายที่อาจจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญบังคับแก่คดี- เป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ ได้แก่ พระราชกำหนดและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ- ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับบทบัญญัตินั้นมาก่อน- คำโต้แย้งของคู่ความมีสาระควรได้รับการวินิจฉัย

องค์กร	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
<p>๒. ประธานสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา ๒๖๒ (๑) (๒))</p>	<p>(ก) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ในกรณีของร่างพระราชบัญญัติ หรือ มีจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคน ในกรณีของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร เพื่อเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย</p>	<p>(ก) เป็นกรณีให้เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว แต่นายกรัฐมนตรียังไม่ได้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระมหากษัตริย์เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ</p>
<p>- ประธานสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา ๒๖๓)</p>	<p>(ข) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคน เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร เพื่อเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย</p>	<p>(ข) เป็นกรณีให้เห็นว่า ร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่สภาผู้แทนราษฎร ได้ให้ความเห็นชอบแล้ว แต่ยังมีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ</p>
<p>- ประธานสภาผู้แทนราษฎร</p>	<p>(ค) ระหว่างที่มีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติหรือร่าง</p>	<p>(ค) เป็นกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรเห็นว่า</p>

องค์กร	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
(มาตรา ๑๗๗)	พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดตามมาตรา ๑๗๕	ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอใหม่ มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ต้องยับยั้งไว้
- ประธานสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา ๙๖) หรือ (มาตรา ๒๑๖ วรรคสอง)	(ง) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่า หนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร เข้าชื่อร้องต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร เพื่อเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัย	(ง) เป็นกรณี que que เห็นว่าความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งได้สิ้นสุดลง (มาตรา ๒๑๖ วรรคสอง) หรือสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลง (มาตรา ๙๖)
- ประธานสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา ๒๑๙)	(จ) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมด เท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร เข้าชื่อ	(จ) เป็นกรณี que que เห็นว่า การตราพระราชกำหนดไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัย

องค์กร	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
	<p>เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร เพื่อเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัย ก่อนที่สภาผู้แทนราษฎร จะได้อนุมัติพระราชกำหนด</p>	<p>สาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะตามมาตรา ๒๑๘วรรคหนึ่ง</p>
<p>๓. ประธานวุฒิสภา (มาตรา ๒๖๒ (๑) (๒))</p>	<p>(ก) สมาชิกวุฒิสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ในกรณีของร่างพระราชบัญญัติ หรือ มีจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคน ในกรณีของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ เสนอความเห็นต่อประธานวุฒิสภา เพื่อเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัย</p>	<p>(ก) เป็นกรณี que se que เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว แต่ นายกรัฐมนตรียังไม่ได้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระมหากษัตริย์เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ</p>
<p>- ประธานวุฒิสภา (มาตรา ๒๖๓)</p>	<p>(ข) สมาชิกวุฒิสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคน เสนอความเห็นต่อประธานวุฒิสภา เพื่อเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัย</p>	<p>(ข) เป็นกรณี que se que เห็นว่า ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภาที่วุฒิสภา ได้ให้ความเห็นชอบแล้ว แต่ยังมีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา มี</p>

องค์กร	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
		ข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
- ประธานวุฒิสภา (มาตรา ๑๗๗)	(ค) ระหว่างที่มีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๗๕	(ค) เป็นกรณีที่วุฒิสภาเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอใหม่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ต้องยับยั้ง
- ประธานวุฒิสภา (มาตรา ๑๖) หรือ (มาตรา ๒๑๖ วรรคสอง)	(ง) สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า หนึ่งในสิบ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา เข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภา เพื่อเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย	(ง) เป็นกรณีที่เห็นว่าความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีคนหนึ่งคนใดสิ้นสุดลง (มาตรา ๒๑๖ วรรคสอง) หรือสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลง (มาตรา ๑๖)

องค์กร	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
<p>- ประธานวุฒิสภา (มาตรา ๒๑๕)</p>	<p>(จ) สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา เข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานวุฒิสภาเพื่อเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ก่อนที่วุฒิสภาจะได้อนุมัติพระราชกำหนด</p>	<p>(จ) เป็นกรณี que se que เห็นว่า พระราชกำหนดไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ</p>
<p>๔. ประธานรัฐสภา (มาตรา ๒๖๒ (๑) (๒))</p>	<p>(ก) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ในกรณีของร่างพระราชบัญญัติ หรือ มีจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคน ในกรณีของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ เสนอความเห็นต่อประธานรัฐสภาเพื่อเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย</p>	<p>(ก) เป็นกรณีที่เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว แต่นายกรัฐมนตรียังไม่ได้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระมหากษัตริย์เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ</p>

องค์กร	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
- ประธานรัฐสภา (มาตรา ๒๖๓)	(ข) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่า ยี่สิบคน เสนอความเห็นต่อประธานรัฐสภา เพื่อเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัย	(ข) เป็นกรณี que se vident ร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภาที่รัฐสภา ได้ให้ความเห็นชอบแล้ว แต่ยังมีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
- ประธานรัฐสภา (มาตรา ๑๔๒)	(ค) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภา เพื่อเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัย	(ค) เป็นกรณีที่เห็นว่ากรรมการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๓๗ หรือกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๓๙
- ประธานรัฐสภา (มาตรา ๒๖๖)	(ง) ประธานรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัย	(ง) เป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ

องค์กร	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
<p>๕. นายกรัฐมนตรี (มาตรา ๒๖๒ (ก))</p>	<p>นายกรัฐมนตรียื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย</p>	<p>ในกรณีที่เห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใด ที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วแต่ยังไม่ได้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย พระมหากษัตริย์เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ</p>
<p>๖. องค์กรตามรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๒๖๖)</p>	<p>องค์กรตามรัฐธรรมนูญ ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย</p>	<ul style="list-style-type: none"> - องค์กรที่สามารถยื่นคำร้องจะต้องเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่จัดตั้งและมีอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ - ปัญหาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ จะต้องเป็นกรณีเกิดความขัดแย้งระหว่างอำนาจหน้าที่ และปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ที่เกิดขึ้นแล้ว มิใช่เป็นลักษณะของคำปรึกษาหรือข้อหารือ
<p>๗. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร</p>	<p>สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง</p>	<p>เป็นกรณีที่เห็นว่ามติหรือข้อบังคับในเรื่องใด ของ</p>

องค์กร	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
กรรมการบริหาร ของพรรคการเมือง หรือสมาชิก พรรคการเมือง (มาตรา ๔๗ วรรคสาม)	กรรมการบริหารของ พรรคการเมืองมีจำนวนไม่ น้อยกว่าหนึ่งในสามของ จำนวนกรรมการบริหาร พรรคการเมือง หรือสมาชิก พรรคการเมืองมีจำนวนไม่ น้อยกว่า ๕๐ คน ยื่นคำร้อง ต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อ พิจารณาวินิจฉัย	พรรคการเมืองที่ตนเป็น สมาชิกอยู่จะขัดต่อสถานะและ การปฏิบัติหน้าที่ ของสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรตาม รัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้ง ต่อหลักการพื้นฐานแห่งการ ปกครองในระบอบ ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
๘. สมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา (มาตรา ๑๘๐)	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือ สมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่ น้อยกว่าหนึ่งในสิบของ จำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มี อยู่ของแต่ละสภายื่นคำร้อง ต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อ พิจารณาวินิจฉัย	เป็นกรณีที่เห็นว่า การพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ รายจ่ายประจำปี ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ รายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระ ราชบัญญัติโอนงบประมาณ รายจ่ายของสภาผู้แทนราษฎร หรือของคณะกรรมการ การเสนอ การแปรญัตติ หรือ การกระทำใดๆ ที่มีผลให้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือ กรรมการมีส่วนไม่ว่า โดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้ งบประมาณรายจ่าย

องค์กร	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
<p>๙. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา ๑๑๘ (๘))</p>	<p>สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ถูกขับให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง</p>	<p>เป็นกรณีที่พรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมือง และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น ให้พ้นจากความเป็นสมาชิกพรรคการเมือง แต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นได้อุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญ ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติ คัดค้านว่ามติดังกล่าวมีลักษณะ ขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข</p>
<p>๑๐. อัยการสูงสุด (มาตรา ๖๓)</p>	<p>อัยการสูงสุดยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยสั่งการ กรณีที่ผู้รู้เห็นการกระทำของบุคคลหรือพรรคการเมืองใดที่จะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการ</p>	<p>- ในกรณียื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้บุคคล หรือพรรคการเมือง ซึ่งใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหา</p>

องค์กร	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
	<p>ปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้</p> <p>- เมื่อนายทะเบียน พรรคการเมืองแจ้งต่อ อัยการสูงสุดว่า พรรคการเมืองได้กระทำการตามมาตรา ๖๖ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ และอัยการสูงสุดเห็นสมควรให้ยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญ มีคำสั่งยุบพรรคการเมือง</p>	<p>กษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ให้เลิกการกระทำดังกล่าว</p>
<p>๑๑. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (มาตรา ๒๔๕)</p>	<p>คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัย</p>	<p>กรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใด จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน</p>

องค์กร	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
		<p>และหนังสือและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ</p>
<p>๑๒. ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (มาตรา ๑๔๘)</p>	<p>ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย</p>	<p>กรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย (กฎหมายที่มีค่าบังคับ ในระดับพระราชบัญญัติหรือเทียบเท่า) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ</p>
<p>๑๓. นายทะเบียนพรรคการเมือง (ประธานกรรมการการเลือกตั้ง) (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๒๗)</p>	<p>ก. นายทะเบียนพรรคการเมืองมีอำนาจยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ระงับหรือแก้ไขการกระทำที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือให้หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองทั้งคณะหรือบางคนออกจากตำแหน่งได้</p>	<p>(ก) เมื่อปรากฏว่า หัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองกระทำการฝ่าฝืนนโยบายพรรคการเมือง หรือข้อบังคับพรรคการเมือง อันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข</p>

องค์กร	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
		<p>กษัตริย์ทรงเป็นประมุข และนายทะเบียนมีคำสั่งเตือนเป็นหนังสือแล้ว แต่ไม่ปฏิบัติตามคำเตือนของนายทะเบียน</p>
<p>- นายทะเบียน พรรคการเมือง (ประธานกรรมการ การเลือกตั้ง) (พระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๖๕, ๗๒ และ ๗๓)</p>	<p>ข. นายทะเบียนพรรคการเมือง ยื่นคำร้องต่อศาล รัฐธรรมนูญเพื่อให้มีคำสั่ง ยุบพรรคการเมือง</p>	<p>(ข) เมื่อพรรคการเมืองมีเหตุ ต้องเลิกหรือยุบพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.๒๕๕๑</p>
<p>- นายทะเบียน พรรคการเมือง (ประธานกรรมการ การเลือกตั้ง) (พระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๖๗</p>	<p>- นายทะเบียนพรรคการเมือง ยื่นคำร้องต่อศาล รัฐธรรมนูญ</p>	<p>(ค) กรณีที่อัยการสูงสุดไม่ยื่น คำร้องเพื่อให้ศาล รัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบ พรรคการเมือง กรณีที่ ปรากฏต่อนายทะเบียนหรือ เมื่อนายทะเบียนได้รับแจ้ง จากคณะกรรมการบริหาร พรรคการเมืองว่าพรรค การเมืองใดกระทำการตาม มาตรา ๖๖ และนาย ทะเบียนพรรคการเมืองได้</p>

องค์กร	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
		<p>แจ้งต่ออัยการสูงสุดพร้อมด้วยหลักฐานแล้ว แต่อัยการสูงสุดไม่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ และต่อมาได้มีการตั้งคณะทำงานประกอบด้วยผู้แทนจากนายทะเบียนพรรคการเมืองและผู้แทนจากอัยการสูงสุดเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานแล้วส่งเรื่องให้อัยการสูงสุดยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญอีกครั้งหนึ่ง แต่คณะทำงานไม่อาจหาข้อยุติในเรื่องนี้ได้</p>
<p>๑๔. ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมือง (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๑๗)</p>	<p>ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ</p>	<p>ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองซึ่งไม่เห็นด้วยกับคำสั่งไม่รับจดทะเบียนการจดทะเบียนพรรคการเมืองของนายทะเบียนตามมาตรา ๑๔ หรือ ๑๕ ใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้วินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งไม่รับจดทะเบียนการจดทะเบียนพรรคการเมืองจากนายทะเบียน</p>

องค์กร	หลักเกณฑ์และวิธีการ	เงื่อนไข
<p>๑๕. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง, กรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองตามจำนวนที่กำหนดในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง (มาตรา ๔๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบมาตรา ๒๘ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑)</p>	<p>บุคคลดังกล่าวซึ่งมีจำนวนตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง เห็นว่ามติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญหรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข</p>	<p>กรณีพรรคการเมืองดำเนินกิจการในทางการเมืองไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ การจัดองค์กรภายใน การดำเนินกิจการ และการตราข้อบังคับของพรรคการเมืองไม่สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข</p>

๒.๒ การใช้สิทธิของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ ๓ ช่องทาง โดย ๒ ช่องทางแรกเป็นกรณีที่ประชาชนเห็นว่าตนถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามบทบัญญัติที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ โดยไม่ได้รับความเป็นธรรมอันเนื่องมาจากกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือมีปัญหาความชอบรัฐธรรมนูญ ประชาชนก็สามารถใช้สิทธิร้องขอความคุ้มครองโดยผ่านช่องทาง ศาล หรือผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา สำหรับช่องทางที่ ๓ เป็นข้อยกเว้นที่ให้สิทธิกับประชาชนในฐานะเป็นสมาชิกพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยตรงได้ ดังนี้

(๑) การใช้สิทธิผ่านช่องทางศาล (มาตรา ๒๖๔)

หากพิจารณาจากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ แล้ว จะเห็นว่า แม้ประชาชนจะไม่สามารถนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรงก็ตาม แต่รัฐธรรมนูญก็เปิดช่องให้ประชาชนสามารถนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญได้โดยทางอ้อม กล่าวคือ กรณีเกิดการโต้แย้งต่อศาลไม่ว่าจะเป็นศาลใดๆ ก็ตาม เช่น ศาลแพ่ง ศาลอาญา หรือศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษอื่นๆ (ศาลครอบครัวและเยาวชนศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศ ศาลปกครอง ศาลทหาร) ว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดีนั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัตินั้น โดยคู่ความในคดีนั้นเห็นว่ากฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดี น่าจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ก็สามารถร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีเพื่อขอให้ส่งความเห็นดังกล่าวตามทางการ มาให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ และศาลนั้นจะต้องรอการพิจารณาคดีที่มีการโต้แย้งนั้นไว้ก่อนเป็นการชั่วคราว

เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

ดังนั้น การที่ประชาชนจะใช้สิทธิต่อศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 264 ได้ จะต้องเป็นกรณีที่มีคดีเกิดขึ้นในศาลก่อน และคดีนั้นยังไม่ถึงที่สุด อย่างไรก็ตาม ในส่วนของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะถือว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ จะต้องเป็นกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ ได้แก่ พระราชบัญญัติ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และพระราชกำหนดที่ได้รับอนุมัติจากรัฐสภาแล้ว

สำหรับกฎ หรือข้อบังคับที่ตราขึ้นโดยองค์กรฝ่ายบริหารถือว่าเป็นกฎหมายลำดับรองหรืออนุบัญญัติ ที่ออกโดยอาศัยอำนาจของพระราชบัญญัติ ไม่ถือว่าเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๖๔ ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัยได้ หรือกรณีการโต้แย้งเกี่ยวกับการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ก็ไม่อยู่ในเขตอำนาจที่ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัยได้เช่นเดียวกัน

(๒) การใช้สิทธิผ่านช่องทางผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (มาตรา ๑๙๘)

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นใหม่ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปัจจุบัน โดยมีอำนาจหน้าที่สำคัญในการรับเรื่องราวร้องเรียนจากประชาชน กรณีหน่วยงานของรัฐหรือข้าราชการ หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชน โดยไม่เป็นธรรม รวมถึงกรณีที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ประชาชนจึงอาจใช้องค์กรนี้เป็นช่องทางในการเสนอปัญหาเกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมายมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอเรื่อง

พร้อมความเห็นเข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญได้อีกช่องทางหนึ่ง

(๓) การใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง เพื่อให้วินิจฉัยว่ามติหรือข้อบังคับของพรรคการเมืองขัดหรือแย้งต่อหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (มาตรา ๔๗)

ประชาชนที่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งจำนวนไม่น้อยกว่า ๕๐ คน มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า มติหรือข้อบังคับใดของพรรคการเมืองที่ตนสังกัดอยู่นั้นขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือไม่ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๒๘ ซึ่งถือว่าเป็นข้อยกเว้นที่ใช้ประชาชนยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญได้

นอกจาก ๓ ช่องทางดังกล่าวแล้ว ประชาชนยังอาจใช้สิทธิทางอ้อมซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานในการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการร้องเรียนผ่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาให้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้แทนปวงชน ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๖๒ มาตรา ๑๗๕ มาตรา ๑๘๐ มาตรา ๒๑๕ มาตรา ๙๖ มาตรา ๒๑๖ มาตรา ๑๔๒ มาตรา ๒๖๖ เป็นต้น

ตอนที่ ๓

วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

๓.๑ ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๙ ได้บัญญัติให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญออกข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับวิธีพิจารณาได้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม วิธีพิจารณาที่กำหนดให้ในการออกข้อกำหนดว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญจะต้องกระทำโดยมติเอกฉันท์ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้น และอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานตามที่กำหนดไว้โดยให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาด้วย ซึ่งปัจจุบันนี้ศาลรัฐธรรมนูญได้ออกข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๖ (เดิมศาลรัฐธรรมนูญได้ใช้ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๑) โดยสามารถจำแนกสาระสำคัญได้เป็น ๒ ส่วน ดังนี้

๓.๑.๑ สาระสำคัญที่เป็นหลักประกันขั้นพื้นฐาน

ประกอบด้วยหลักการสำคัญทางกฎหมายมหาชน รวม ๕ ประการ ดังนี้

(๑) การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย หลักประกันในส่วนนี้ได้นำมากำหนดไว้ในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญฯ ข้อ ๑๗ แล้ว ดังนี้

“ข้อ ๑๗ การพิจารณาคดีของศาลให้กระทำโดยเปิดเผย เมื่อมีการออกนั่งพิจารณาเพื่อสืบพยาน หรือให้คู่กรณีและผู้เกี่ยวข้องชี้แจง แกลง หรือแสดงความเห็น

ในกรณีที่ศาลเห็นว่า คดีใดมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ ศาลจะไม่ออกนั่งพิจารณาก็ได้

เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร เพื่อประโยชน์เกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ ศาลมีอำนาจกำหนดบุคคลที่มีสิทธิอยู่ในห้องพิจารณาได้”

(๒) การให้ออกาสคู่กรณีแสดงความเห็นของदनก่อนการวินิจฉัยคดี หลักประกันในส่วนนี้ได้นำมากำหนดไว้ในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญฯ ข้อ ๑๔ - ๑๕ ข้อ ๑๙ - ๒๐ และข้อ ๒๓ - ๒๔ ดังนี้

ข้อ ๑๔ เมื่อศาลมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย ให้ศาลส่งสำเนาคำร้องแก่ผู้ถูกร้อง เมื่อผู้ถูกร้องได้รับสำเนาคำร้องและยื่นคำชี้แจงแล้ว หรือผู้ถูกร้องไม่ยื่นคำชี้แจงภายในสิบห้าวันนับแต่วันรับสำเนาคำร้อง หรือไม่มารับสำเนาคำร้องและหนังสือกำหนดเวลาให้ยื่นคำชี้แจง ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป

ผู้ร้องจะขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องก็ได้ แต่ต้องเป็นสาระสำคัญอันควรแก่การแก้ไขและเกี่ยวกับเรื่องเดิมโดยให้ทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาล

คำขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องตามวรรคสอง ศาลจะอนุญาต หรือไม่ก็ได้ ให้ปิดประกาศวันเวลาออกนั่งพิจารณาทุกครั้งไว้ ณ ที่ทำการศาล สำหรับประกาศกำหนดวันออกนั่งพิจารณาครั้งแรกให้ส่งสำเนาไปยังคู่กรณีไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันออกนั่งพิจารณา

ข้อ ๑๕ การส่งคำร้อง ประกาศ หรือเอกสารอื่นใด ให้ส่งแก่คู่กรณี หรือผู้เกี่ยวข้อง ณ ภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่ปกติ หรือสถานที่ติดต่อแห่งใดแห่งหนึ่งตามที่คู่กรณี หรือผู้เกี่ยวข้องได้แจ้งไว้

ในกรณีที่ไมอาจดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ศาลมีอำนาจสั่งให้นำเอกสารดังกล่าว ปิดไว้ ณ ที่ทำการศาล หรือสถานที่ตามวรรคหนึ่ง หรือให้ประกาศโดยวิธีอื่นใดตามที่ศาลเห็นสมควร และให้ถือว่าได้มีการส่งเอกสารโดยชอบแล้ว

ข้อ ๑๙ คู่กรณีจะอ้างตนเอง บุคคลและหลักฐานอื่นเป็นพยานได้ตามที่ศาลเห็นสมควร เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคดี และมีสิทธิขอตรวจดูเอกสารที่เกี่ยวกับตนและขอสำเนาเอกสารนั้น ณ ที่ทำการศาลในเวลาทำการได้ตามที่ศาลกำหนด

ข้อ ๒๐ การสืบพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ ให้กระทำเท่าที่จำเป็น การสืบพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ ให้ผู้อ้างพยานซักถามก่อน และคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งซักค้าน เพื่อความยุติธรรมศาลจะซักถามเมื่อใดก็ได้

ข้อ ๒๓ การแถลงการณ์ปิดคดีของคู่กรณี จะกระทำเป็นหนังสือหรือแถลงด้วยวาจาก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร

การแถลงการณ์ปิดคดีด้วยวาจา ให้ผู้ร้องเป็นผู้แถลงก่อน และให้ผู้ถูกร้องแถลงในลำดับถัดไป

การแถลงการณ์ปิดคดีด้วยวาจาของแต่ละฝ่าย ศาลจะซักถามข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากผู้แถลงในระหว่างการแถลง หรือภายหลังการแถลงก็ได้

ข้อ ๒๔ ในการประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัย คู่กรณี พยาน ผู้เกี่ยวข้อง หรือผู้ชี้แจงจะให้ข้อเท็จจริง หรือความเห็น แล้วแต่กรณีเป็นหนังสือก็ได้

(๓) การให้สิทธิคู่กรณีขอตรวจดูเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตน หลักประกันในส่วนนี้ได้นำมากำหนดไว้ในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญฯ ข้อ ๑๕ ดังนี้

ข้อ ๑๕ คู่กรณีจะอ้างตนเอง บุคคลและหลักฐานอื่นเป็นพยานได้ตามที่ศาลเห็นสมควร เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคดี และมีสิทธิขอตรวจดูเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตนและขอสำเนาเอกสารนั้น ณ ที่ทำการศาลในเวลาทำการได้ตามที่ศาลกำหนด

(๔) การเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หลักประกันในส่วนนี้ได้นำมากำหนดไว้ในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญฯ ข้อ ๘ - ๙ และข้อ ๑๑ แล้ว ดังนี้

ข้อ ๘ ตุลาการอาจถูกคัดค้านได้ในเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (๑) มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ขอให้วินิจฉัย
- (๒) เป็นหรือเคยเป็นสามีหรือภริยา หรือญาติของคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง คือ เป็นบุพการีหรือผู้สืบสันดานไม่ว่าชั้นใด ๆ หรือเป็นพี่น้องหรือลูกพี่ลูกน้องนับได้เพียงสามชั้น หรือเป็นญาติทางการสมรส นับได้เพียงสองชั้น
- (๓) เคยถูกอ้างเป็นพยาน โดยที่ได้รู้เห็นเหตุการณ์ เว้นแต่เคยมีส่วนร่วมในวิธีพิจารณาตามกระบวนการทางนิติบัญญัติ หรือเคยแสดงความเห็นในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญมีความรู้เป็นพิเศษในปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวข้องกับคำร้องนั้น
- (๔) เป็นผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้แทน หรือหนายความของคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาก่อน

(๕) เป็นผู้พิพากษา ตุลาการในศาลอื่น กรรมการกฤษฎีกา อนุญาโตตุลาการ กรรมการการเลือกตั้ง กรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ซึ่งพิจารณาคำร้องในเรื่อง เดียวกันนั้นมาก่อน

(๖) มีคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีที่ตุลาการนั้นเอง สามी ภริยา หรือญาติสืบสายโลหิตตรงขึ้นไปหรือลงมาของตุลาการนั้นฝ่ายหนึ่ง พินาศกับคู่กรณี สามी ภริยา หรือญาติสืบสายโลหิตตรงขึ้นไปหรือลงมา ของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง

ข้อ ๔ ตุลาการผู้ใดมีเหตุที่อาจถูกคัดค้านตามข้อ ๘ ตุลาการ ผู้นั้นจะแถลงต่อศาลแสดงเหตุที่ตนอาจถูกคัดค้านและขอถอนตัวออกจากการพิจารณาคดีนั้นก็ได้

เมื่อมีการคัดค้านตุลาการตามข้อ ๘ ให้ศาลมีคำชี้ขาดในเรื่อง ที่คัดค้านนั้น ก่อนที่จะมีการพิจารณาต่อไป เว้นแต่การพิจารณาคดีตามมาตรา ๑๘๐ วรรคเจ็ด ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

การพิจารณาคดีทั้งหลายที่ได้ดำเนินไปก่อนเสนอคำคัดค้าน ย่อมสมบูรณ์ไม่เสียไปเพราะเหตุที่มีการคัดค้านตุลาการ เว้นแต่ศาลจะได้ กำหนดไว้ในคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๑๑ เมื่อมีการคัดค้านตุลาการผู้ใดในเรื่องใด และ ตุลาการผู้นั้นไม่ขอถอนตัวออกจากการพิจารณาคดีนั้น ให้ศาลพิจารณาสิ่ง ตามที่เห็นสมควร

เมื่อศาลต้องพิจารณาตามวรรคหนึ่ง ตุลาการผู้นั้นจะร่วม พิจารณาหรือออกเสียงลงคะแนนชี้ขาดมิได้

การชี้ขาดให้ถือตามคะแนนเสียงข้างมาก ตุลาการคนหนึ่งให้ มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ถือตามคำคัดค้าน

(๕) การให้เหตุผลประกอบคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ หลักประกันในส่วนนี้ได้นำมากำหนดไว้ในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญฯ ข้อ ๓๑ แล้ว ดังนี้

ข้อ ๓๑ คำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลต้องประกอบด้วยความเป็นมาหรือคำกล่าวหา สรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณา เหตุผลในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง

๓.๑.๒ สารสำคัญของข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

(๑) การยื่น การถอน และการจำหน่ายคำร้อง หลักเกณฑ์การยื่นและถอนคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ได้กำหนดไว้ในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ หมวด ๒ ข้อ ๖ - ๗ โดยมีสาระสำคัญ อาทิเช่น คำร้องต้องทำเป็นหนังสือ ใช้ถ้อยคำสุภาพ ระบุชื่อที่อยู่ของผู้ร้อง บทบัญญัติ (มาตรา) ของรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับเหตุที่ร้อง กรณีอันเป็นเหตุให้ต้องใช้สิทธิพร้อมทั้งพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง คำขอที่ประสงค์จะให้ศาลดำเนินการอย่างไรอย่างหนึ่ง พร้อมเหตุผลสนับสนุนโดยชัดเจน และลงลายมือชื่อผู้ร้อง เป็นต้น

(๒) การพิจารณา ได้กำหนดไว้ในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ หมวด ๓ ข้อ ๑๒ - ๓๐ โดยสาระสำคัญเป็นการกำหนดกระบวนการพิจารณาของศาล เช่น เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้รับคำร้องให้วินิจฉัยเรื่องหนึ่งเรื่องใดตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญให้ศาลตรวจและมีคำสั่งว่า สมควรที่จะรับคำร้องไว้ดำเนินการหรือไม่ ภายใน ๑๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับคำร้อง และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องแล้ว จะต้องส่งสำเนาคำร้องแก่ผู้ถูกร้องเพื่อให้ทำคำชี้แจงยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญภายใน ๑๕ วัน นับแต่วัน

รับสำเนาคำร้อง การพิจารณาคดีของศาลให้กระทำโดยเปิดเผยเมื่อมีการออกนั่งพิจารณาสืบพยาน หรือให้คู่กรณีแสดงความเห็น หรือการฟังคำแถลงการณ์ของคู่กรณี หนึ่ง ในการออกนั่งพิจารณาของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ บุคคลภายนอกมีสิทธิเข้าฟังการพิจารณาคดีของศาลได้ แต่ทั้งนี้ ต้องปฏิบัติตามระเบียบของศาล เพื่อการรักษาความสงบเรียบร้อยของการพิจารณาคดีด้วย นอกจากนี้แล้ว ศาลรัฐธรรมนูญยังมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใดหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำได้ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง และในการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญได้นำเอาระบบไต่สวนมาใช้

(๓) คำวินิจฉัยหรือคำสั่ง ได้กำหนดไว้ในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ หมวด ๔ ข้อ ๓๑ - ๓๒ โดยมีสาระสำคัญว่า การทำคำวินิจฉัยหรือคำสั่งต้องประกอบด้วย ความเป็นมาหรือคำกล่าวหา สรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณา เหตุผลในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง

(๔) แบบพิมพ์และตราประทับ ได้กำหนดไว้ในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ ข้อ ๓๓ โดยให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้กำหนดแบบพิมพ์และตราประทับคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาล

(๕) บทสุดท้าย ได้กำหนดไว้ในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ข้อ ๓๔ - ๓๗ โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในการพิจารณาคดี ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย โดยการออกระเบียบว่าด้วยการเข้ามาในศาลหรือบริเวณศาลหรือเข้าฟังการพิจารณาคดีของศาล

นอกจากนี้ ยังได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจ่ายค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าที่พัก และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ แก่บุคคลใดที่ศาลเรียกมาให้ถ้อยคำ หรือเบิกความ หรือให้การใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาของศาลได้ด้วย

๓.๒ กระบวนพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญในปัจจุบันมีขั้นตอน ดังนี้

(๑) การรับคำร้อง

เมื่อมีการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะต้องลงบัญชีรับเรื่องดังกล่าวไว้เป็นหลักฐาน ทั้งจะได้มีการนำคำร้องบรรจุเข้าวาระการประชุมคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในวันอังคารหรือวันพฤหัสบดี เพื่อนำเสนอต่อที่ประชุมตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาว่าสมควรรับคำร้องไว้ดำเนินการหรือไม่

(๒) การพิจารณาคำร้อง

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้ตรวจสำนวนคำร้องแล้ว จะมีคำสั่งว่าจะรับคำร้องไว้ดำเนินการหรือไม่ ภายใน ๑๐ วัน นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญได้รับคำร้อง ซึ่งในขั้นตอนนี้ศาลรัฐธรรมนูญอาจ ขยายเวลาได้ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ เป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๖ ข้อ ๑๒ และข้อ ๑๖

กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้ดำเนินการ เนื่องจากเห็นว่าผู้ยื่นคำร้องมิได้ดำเนินการให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เช่น คำร้องไม่มีสาระสำคัญเพียงพอ ไม่ลงชื่อและที่อยู่ของผู้ร้อง สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะมีหนังสือแจ้งผู้ร้อง ทราบต่อไป

ส่วนกรณีศาลรัฐธรรมนูญมีมติให้รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะต้องนำลงสารบบคดีและออกหมายเลขคดีไว้เป็นหลักฐาน

(๓) การแจ้งผู้ร้องและส่งสำเนาคำร้องให้แก่ผู้ถูกร้อง

เมื่อคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้มีมติให้รับคำร้องไว้พิจารณาในคดีใดแล้ว ก็จะมีหนังสือแจ้งให้ผู้ร้องทราบ พร้อมกับส่งสำเนาคำร้องให้แก่ผู้ถูกร้องด้วยเพื่อให้ผู้ถูกร้องได้รับทราบและยื่นคำชี้แจงภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับสำเนาคำร้อง

(๔) การพิจารณาคดี

"การพิจารณาคดี" ตามคำนิยามในข้อกำหนดข้อ ๓ หมายถึง การออกนั่งพิจารณาหรือการประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาวินิจฉัยซึ่งศาลรัฐธรรมนูญ (โดยระเบียบคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ) จะดำเนินการประชุมตามวาระการประชุม โดยปกติแล้วจะมีการประชุมคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญกันทุกวันอังคารและวันพฤหัสบดีของทุกสัปดาห์ โดยองค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในการนั่งพิจารณาและในการทำคำวินิจฉัยจะต้องประกอบด้วยตุลาการฯ จำนวนไม่น้อยกว่า ๔ คน และมีมติให้ถือเอาตามเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ อนึ่ง การที่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญบางท่านมิได้เข้าร่วมประชุม อาจมีสาเหตุมาจากการขอถอนตัวจากคดีหรือถูกคัดค้านหรือลาการประชุมก็ได้

๑) การประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัยเกี่ยวกับคดี

ในการประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัยเกี่ยวกับคดีขององค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญก็เพื่อเป็นการอภิปรายแสดงความคิดเห็น

และเพื่อให้ทราบประเด็นสำคัญในการวินิจฉัย ซึ่งในการประชุมปรึกษาของ คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญนี้จะกระทำโดยการพิจารณาลับ ไม่นอญาติให้ คู่กรณี ผู้เกี่ยวข้อง หรือบุคคลภายนอกเข้ารับฟังหรือสังเกตการณ์ใดๆ ทั้ง สิ้น

๒) การออกนั่งพิจารณาสืบพยานหรือให้คู่กรณีและผู้เกี่ยวข้องชี้แจง แฉลงหรือแสดงความเห็น

ในการออกนั่งพิจารณามีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะรับฟังข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานอื่นๆ เพิ่มเติมจากคู่กรณี หรือรับฟังคำแถลงการณ์จาก คู่กรณี แต่อย่างไรก็ดี การออกนั่งพิจารณาไม่จำเป็นต้องกระทำในทุกคดี เพราะหากคดีใดที่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าข้อเท็จจริงมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะวินิจฉัยได้แล้ว หรือกรณีเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่อาจ วินิจฉัยได้ โดยไม่ต้องรับฟังพยานหลักฐานเพิ่มเติม ก็สามารถที่จะทำการ ประชุมปรึกษาโดยไม่ต้องมีการออกนั่งพิจารณาก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องเปิด โอกาสให้คู่กรณีแสดงความเห็นของตนก่อนการวินิจฉัยคดีเสมอ

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มีการออกนั่งพิจารณาในคดีใด แล้ว ศาลรัฐธรรมนูญ โดยประธานศาลรัฐธรรมนูญหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย อาจมีหนังสือเรียกคู่กรณี (ผู้ร้องและผู้ถูกร้อง) พยาน หรือบุคคลใดที่ เกี่ยวข้องมาชี้แจง แฉลงหรือแสดงความเห็นซึ่งในกรณีนี้ ศาลรัฐธรรมนูญ จะต้องส่งสำเนาคำร้องไปยังคู่กรณีก่อนกำหนดวันออกนั่งพิจารณาครั้งแรก ซึ่งไม่น้อยกว่าสิบห้าวันด้วย

นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องปิดประกาศวันและเวลาใน การออกนั่งพิจารณาทุกครั้งไว้ ณ ที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ทราบ โดยทั่วกันอีกด้วย และในการออกนั่งพิจารณาจะต้องกระทำโดยเปิดเผย โดยเปิดโอกาสให้สาธารณะชนเข้าร่วมรับฟังได้ อนึ่ง ในการพิจารณาของ

ศาลรัฐธรรมนูญได้นำวิธีพิจารณาในระบบไต่สวนมาใช้ และระบบไต่สวนนี้ นับว่ามีความแตกต่างจากระบบวิธีพิจารณาของศาลยุติธรรมซึ่งใช้ระบบ กล่าวหาเป็นสำคัญ อันเป็นระบบที่ศาลมีบทบาทเป็นผู้ตัดสินคดี โดยหน้าที่ ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงเป็นของผู้กล่าวหาที่จะนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ เพื่อสนับสนุนข้อกล่าวหาของตน โดยศาลไม่ใช้อำนาจในการแสวงหาพยาน หลักฐานเพิ่มเติมและมีกฎเกณฑ์ในการแสวงหาพยานหลักฐานอย่างเคร่งครัด ส่วนระบบไต่สวนนั้น นอกจากคู่ความในคดีจะสามารถเสนอพยานหลักฐานต่อศาลได้แล้ว ศาลยังมีบทบาทสำคัญที่จะใช้อำนาจสืบพยานเพิ่มเติม หรือดลสืบพยาน และยังสามารถซักถามและแสวงหาพยานหลักฐานได้เอง การใช้ดุลยพินิจของศาลในการค้นหาข้อเท็จจริงแห่งคดีจึงเป็นไปอย่างกว้างขวางและยืดหยุ่นมากกว่าระบบกล่าวหา และเหตุที่ศาลรัฐธรรมนูญใช้ระบบ ไต่สวนในการพิจารณาคดีก็เพราะรัฐธรรมนูญได้กำหนดและให้อำนาจไว้ทั้งนี้ เนื่องจากคดีรัฐธรรมนูญนั้นมีผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะหรือ ประโยชน์มหาชนโดยตรง

๓) การลงมติและจัดทำคำวินิจฉัยคดี

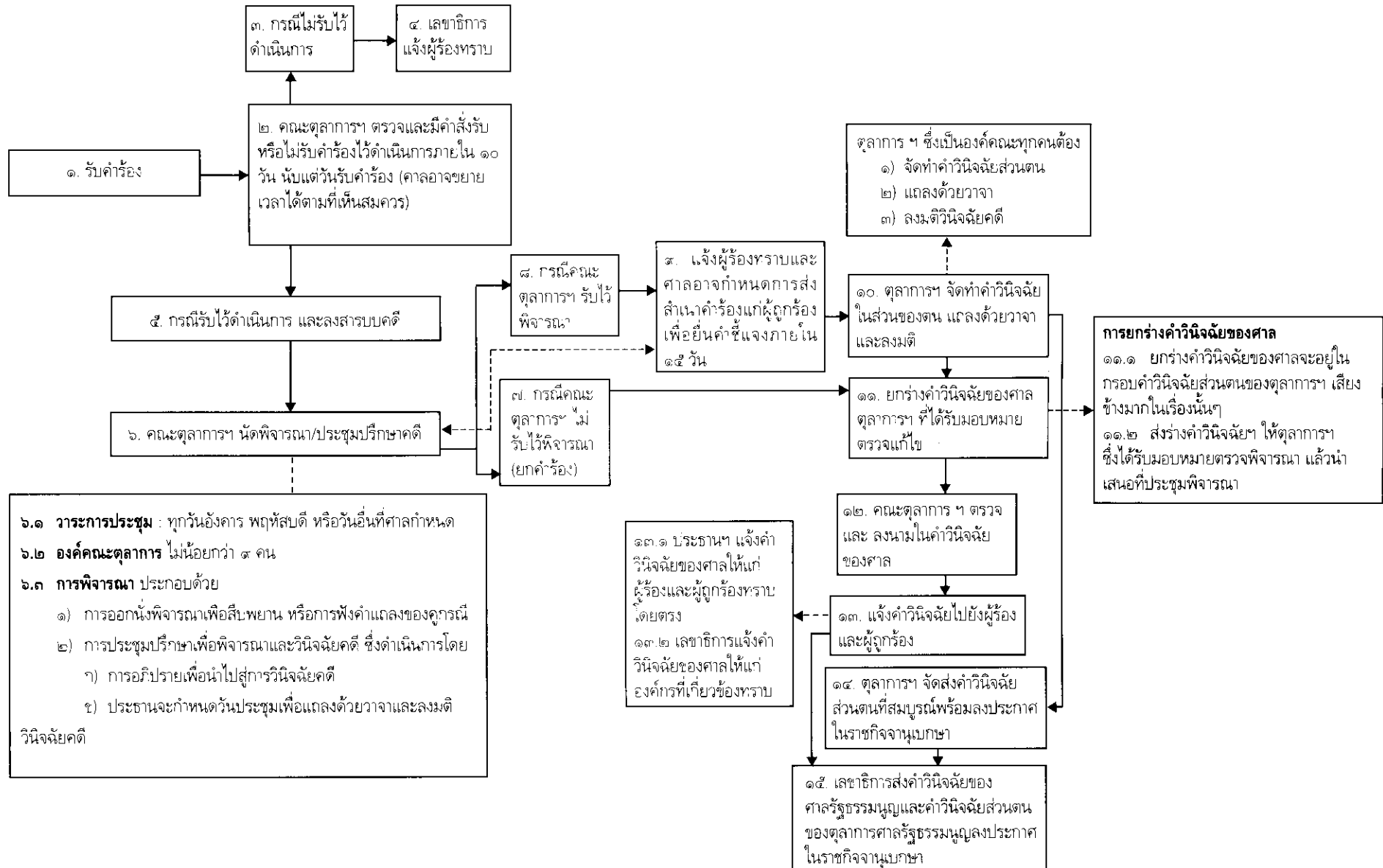
เมื่อได้ทำการพิจารณาคดีเสร็จสิ้นแล้ว ประธานศาลรัฐธรรมนูญ จะกำหนดวันในการประชุมเพื่อแถลงด้วยวาจาและลงมติวินิจฉัยคดี โดย กำหนดให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่เป็นองค์คณะทุกคนจะต้องทำคำ วินิจฉัยในส่วนของตน พร้อมแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ และเมื่อได้แถลงด้วยวาจาจนครบทุกคนแล้ว ที่ประชุมคณะตุลาการฯ จะ ทำการลงมติในประเด็นแห่งคดีที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องวินิจฉัยว่าผลการ พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดเป็นประการใด ทั้งนี้ เป็นไปตามบทบัญญัติของ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๗ โดยตุลาการฯ ซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนต้องจัดทำ คำวินิจฉัยในส่วนของตน พร้อมแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ

หนึ่ง การที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนจะต้องจัดทำคำวินิจฉัยด้วยตนเองด้วยนั้นก็เพื่อแสดงให้เห็นว่า ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแต่ละคนมีเหตุผลในการพิจารณาวินิจฉัยคดีอย่างไร

เมื่อมีการลงมติวินิจฉัยชี้ขาดในคดีใดแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินการยกร่างคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งในการยกร่างคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญนี้จะยึดถือเอาตามความเห็นของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก และเมื่อยกร่างคำวินิจฉัยเสร็จแล้วจะส่งให้ตุลาการฯ ที่ได้รับมอบหมาย ทำการตรวจแก้ไขก่อนที่จะนำเสนอต่อที่ประชุมคณะตุลาการฯ พิจารณาเห็นชอบ

และเมื่อที่ประชุมคณะตุลาการฯ ได้พิจารณาเห็นชอบกับคำวินิจฉัยที่ตรวจแก้ไขแล้ว จึงจะนำเสนอต่อตุลาการฯ ที่เป็นองค์คณะทุกคนเพื่อลงนามต่อไป จากนั้นจะได้ทำการแจ้งคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญไปยังคู่กรณี (ผู้ร้องและผู้ถูกร้อง) นอกจากนี้แล้ว เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ จะได้แจ้งไปยังองค์กรของรัฐและผู้เกี่ยวข้องทราบ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญและคำวินิจฉัยส่วนตัวของตุลาการฯ ที่เป็นองค์คณะทุกคนจะส่งไปลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชนต่อไป

แผนภูมิแสดงกระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

ตอนที่ ๔

วิสัยทัศน์และพันธกิจของศาลรัฐธรรมนูญและ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๔.๑ วิสัยทัศน์ของศาลรัฐธรรมนูญ

“ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรหลักในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีรัฐธรรมนูญ มุ่งวางบรรทัดฐานการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และรักษาไว้ซึ่ง ประโยชน์สาธารณะ”

๔.๒ พันธกิจของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามบทบัญญัติของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มีฐานะเป็นองค์กร ฝ่ายตุลาการซึ่งมิได้มีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นการทั่วไป หากแต่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยเฉพาะคดีที่มีปัญหาทางกฎหมาย เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศเท่านั้น โดยมี พันธ กิจสำคัญรวม ๖ ประการ ดังนี้

(๑) การควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย

(๒) การเป็นผู้ให้ความกระจ่างชัดเกี่ยวกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

(๓) การรักษาความชอบธรรมและความโปร่งใสของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(๔) การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

(๕) การรักษาไว้ซึ่งประโยชน์สาธารณะ

(๖) การแก้ไขและเยียวยาปัญหาที่เกิดจากการใช้รัฐธรรมนูญ

๔.๓ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๔.๓.๑ บทบาทและอำนาจหน้าที่ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๗๐ กำหนดให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นหน่วยธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่นๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

พระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๔๒ ได้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๙ เมษายน ๒๕๔๒ เป็นต้นมา โดยกำหนดให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นส่วนราชการที่เป็นหน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญมีฐานะเป็นกรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน และมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(๑) รับผิดชอบงานธุรการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๒) ศึกษา และรวบรวมข้อมูล คำสั่ง และคำวินิจฉัยต่างๆ

เกี่ยวกับงานของคณะกรรมการศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) สนับสนุนให้มีการศึกษา วิจัยและเผยแพร่กิจการของ

ศาลรัฐธรรมนูญ

(๔) ปฏิบัติการอื่นตามที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมอบหมาย

จากบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้อำนาจหน้าที่ดังกล่าวสามารถกำหนดเป็นประเภทของภารกิจหรือกิจการที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ประกอบด้วย

(๑) ภารกิจด้านการสนับสนุนงานคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ งานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล ข้อกฎหมาย ทำความเห็นสรุป เกี่ยวกับคำร้อง การยกร่างคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ รวมทั้งการดำเนินการอื่นตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๕๖ (เดิมใช้ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๕๑)

(๒) ภารกิจด้านการศึกษาและวิจัยด้านวิชาการ ได้แก่ การศึกษา วิจัยทางวิชาการเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ การเสนอความเห็นทางวิชาการเกี่ยวกับคำร้องคดีประกอบการพิจารณาวินิจฉัยของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ การเผยแพร่ การให้ความรู้ การศึกษาต่อสาธารณะในทางวิชาการเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและงานศาลรัฐธรรมนูญ รวมทั้งกิจกรรมความร่วมมือทางวิชาการทั้งภายในและต่างประเทศเพื่อพัฒนางานศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) ภารกิจด้านการบริหารและจัดการสำนักงาน ได้แก่ การจัดทำนโยบายและแผน งบประมาณ ติดตามและประเมินผล บริหารงานคลัง พัสดุ ครุภัณฑ์ พาหนะ อาคารสถานที่ บริหารและพัฒนาบุคลากร พัฒนาระบบงานภายใน ปรับปรุงแก้ไขระเบียบปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศ บริการข้อมูลกฎหมายรัฐธรรมนูญ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และบริการข้อมูลข่าวสาร

๔.๓.๒ วิสัยทัศน์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เป็นองค์กรสนับสนุนการปฏิบัติงานของศาลรัฐธรรมนูญที่มีระบบบริหารกิจการที่ดีเป็นที่เชื่อถือศรัทธาแก่สังคม ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและการพัฒนาประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ

๔.๓.๓ พันธกิจของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๑) ศึกษา วิเคราะห์ด้านคดีและกฎหมายเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(๒) ดำเนินงานอำนวยความสะดวกศาลรัฐธรรมนูญตามกระบวนการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) สนับสนุนด้านการศึกษา วิจัยทางวิชาการ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตลอดจนสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๔) พัฒนาระบบบริหารจัดการสำนักงานและบุคลากร เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจ หน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(๕) เผยแพร่ ให้บริการข้อมูล ข่าวสาร องค์ความรู้ การศึกษาต่อสาธารณะเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ งานศาลรัฐธรรมนูญ และการดำเนินกิจการของศาลรัฐธรรมนูญ

๔.๓.๔ เป้าประสงค์หลักในการดำเนินงานของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

จากพันธกิจของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว เป็นการฉายภาพไปในอนาคตเพื่อให้ทราบว่าขอบเขตหรือลักษณะเฉพาะของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญที่พยายามดำเนินการในอนาคตก็คือการ “มีระบบ

บริหารจัดการงานศาลรัฐธรรมนูญที่ดี" โดยมีจุดหมายร่วมกันในการที่จะดำเนินการต่อไปนี้

(๑) สร้างและพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิเคราะห์คดี และกฎหมายของสำนักงานฯ ให้มีประสิทธิภาพและมาตรฐาน

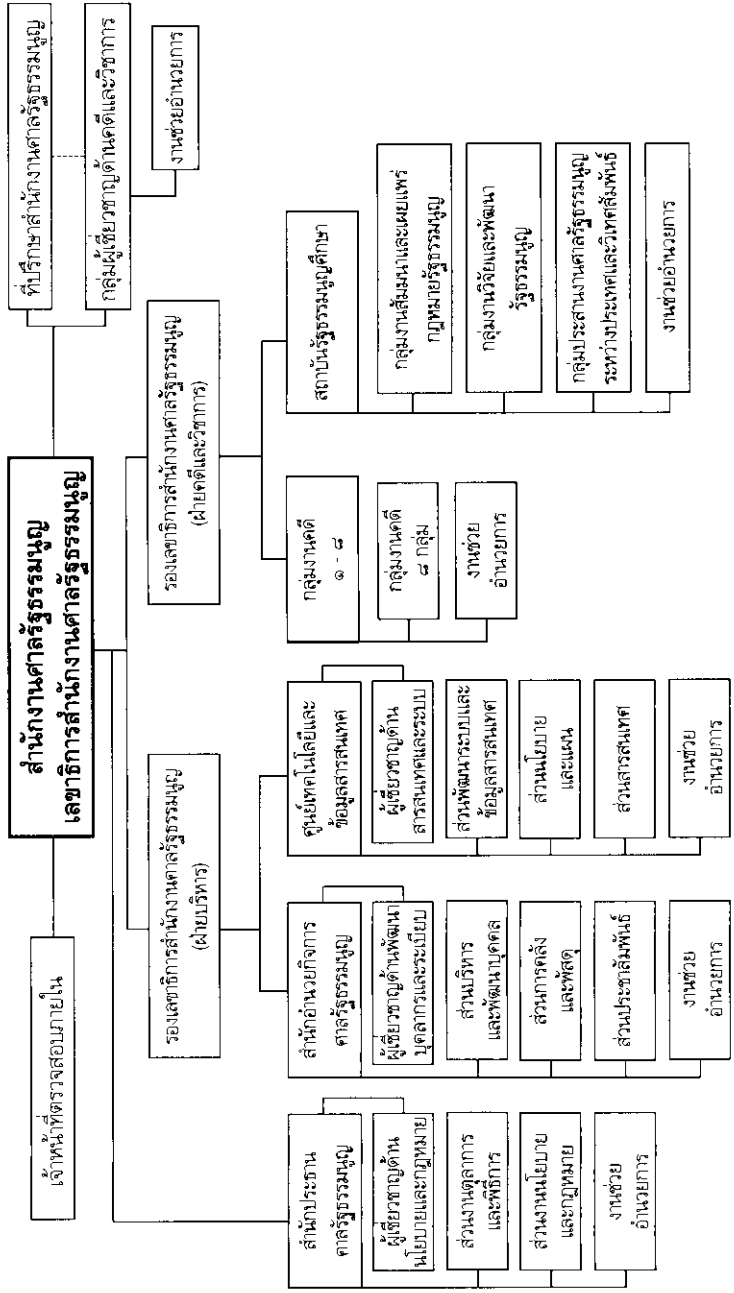
(๒) พัฒนางานวิชาการและการวิจัย เพื่อสร้างและแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ๆ สำหรับสนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนารัฐธรรมนูญและงานศาลรัฐธรรมนูญของไทย รวมทั้งให้ความรู้ และการศึกษาแก่สาธารณะเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) บริหารและพัฒนาบุคลากรของศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ในทุกระดับทั้งสายงานหลักและสายงานสนับสนุนเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถบรรลุถึงพันธกิจและวิสัยทัศน์ขององค์กรร่วมกัน

(๔) พัฒนาระบบงานบริหารภายในด้านต่างๆ ทั้งในด้านของระบบ กลไกการดำเนินงาน การบริหารจัดการด้านการเงินงบประมาณ ระเบียบ แนวปฏิบัติงานและอื่นๆ ให้มีประสิทธิภาพและมาตรฐานเพื่อสนับสนุนงานด้านอำนวยการของศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างแท้จริง

(๕) เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ ความเข้าใจ และข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน และหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่รวดเร็ว ถูกต้อง มีความเหมาะสมตรงกลุ่มเป้าหมายต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความตระหนักในเรื่องความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ สิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ และการปฏิรูปทางการเมือง ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

แผนภูมิแสดงโครงสร้างของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ที่มา : ประกาศศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๗ (ประกาศราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ ๑๒๑ ตอนพิเศษ ๒๘ ก. ลงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๗)

แผนภูมิแสดงโครงสร้างและ หน้าที่ความรับผิดชอบของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ	สำนักประธานศาลรัฐธรรมนูญ	สำนักอำนวยการศาลรัฐธรรมนูญ
<ul style="list-style-type: none"> - สรุปค่าแถลงการณ์คดี มีข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และการให้ความเห็น ประกอบการวินิจฉัย โดยร่วมกันปฏิบัติเป็นกลุ่มทำงานหรือทีมงานใน ทุกคดี ควบคุมไปกับสรุปสำนวนของ กลุ่มงานคดี - จัดทำเอกสารค้นคว้า วิเคราะห์ หรือให้ความเห็นทางวิชาการในงาน คดีหรืองานอื่นใดตามที่ตุลาการศาล รัฐธรรมนูญมอบหมาย โดยปฏิบัติ เป็นการเฉพาะตัวหรือปฏิบัติใน ลักษณะกลุ่มทำงานหรือทีมงาน - ตรวจสอบ สรุปย่อคำวินิจฉัยศาล รัฐธรรมนูญ และบรรทัดฐานคำ วินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ผ่านการ จัดทำของกลุ่มงานคดี - จัดทำบทความทางวิชาการและงาน วิจัยที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ ศาล รัฐธรรมนูญ และบทความทางวิชา การอื่นในสาขากฎหมายมหาชน หรือ ประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน - วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากผล แห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ - จัดทำคำชี้แจงผลสะท้อนจากการ วินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชน และดำเนินการ วิเคราะห์ข่าวสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำคำชี้แจงให้ทันทั่วถึงและเกิดผลดี ต่อการทำความเข้าใจ - ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่ประธาน ศาลรัฐธรรมนูญ และตุลาการศาล รัฐธรรมนูญ หรือผู้บังคับบัญชามอบ หมาย 	<ul style="list-style-type: none"> - เสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาสั่งการ ของประธานศาลรัฐธรรมนูญในการกำหนด นโยบาย การประสานนโยบาย เรื่อง และปัญหา ต่างๆ เกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบปฏิบัติ ราชการที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของประธานศาล รัฐธรรมนูญ รวมทั้งติดตามผลการดำเนินงาน ตามนโยบายประธานศาลรัฐธรรมนูญ - ประสานงานกับคณะรัฐมนตรี รัฐสภา หน่วยงาน ในกระบวนการยุติธรรม องค์กรและสถาบันต่าง ๆ เพื่อให้ราชการศาลรัฐธรรมนูญดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย - ค้นคว้าทางวิชาการและดำเนินการเกี่ยวกับ กฎหมาย ระเบียบ ข้อก้าหนด คำแนะนำของ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ หรือปัญหาที่ประชาชน และข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญร้องทุกข์ หรือร้องเรียนต่อประธานศาลรัฐธรรมนูญและ คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ - ดำเนินการเกี่ยวกับคดีหรือคำร้องที่อยู่ในอำนาจ หน้าที่ของประธานศาลรัฐธรรมนูญ - ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการประธานศาล รัฐธรรมนูญ และคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรืองานอื่นใดตามที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญ และคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมอบหมาย - ดำเนินการเกี่ยวกับงานพระราชพิธี รัฐพิธีและ พิธีการต่างๆ ของประธานศาลรัฐธรรมนูญ และ คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ - งานพิธีการของศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงาน ศาลรัฐธรรมนูญ - จัดพิธีการเนื่องในโอกาสต่าง ๆ และประสานงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่ออำนวยความสะดวก ในการเข้าร่วมพิธีของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และผู้บริหารสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ - จัดบุคคลเฝ้ารับเสด็จและเข้าร่วมในพระราชพิธีต่างๆ - ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของ หน่วยงานอื่น - ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> - งานสารบรรณของสำนักงานศาล รัฐธรรมนูญ - งานบริหารงานทั่วไป - งานเลขานุการนักบริหาร - งานการประชุมตุลาการศาล รัฐธรรมนูญเชิงบริหาร และ อ.คร. - ศึกษาวิเคราะห์ให้ความเห็นเพื่อ ประกอบการพิจารณาของตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญเชิงบริหารและ อ.คร. - งานบริหารบุคคลของตุลาการศาล รัฐธรรมนูญ ข้าราชการและลูกจ้าง ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ - ปฏิบัติงานสนับสนุนวิชาการ ส่งเสริมประสิทธิภาพงานศาล รัฐธรรมนูญ - งานสถานที่และยานพาหนะ - งานบัญชีการเงินและพัสดุ - งานสวัสดิการ - งานประชาสัมพันธ์ และโสต ทัศนอุปกรณ์ - งานจัดเก็บภาพถ่ายวิดีโอ และเทป บันทึกลเสียง การเผยแพร่ข่าวของ สื่อมวลชน การออกนิตยสาร และ การประชุมที่เกี่ยวกับศาล รัฐธรรมนูญ - ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ได้รับ มอบหมาย

แผนภูมิแสดงโครงสร้างและ หน้าที่ความรับผิดชอบของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (ต่อ)

ภาคผนวก

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

หมวด ๓

สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา ๒๖ การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๒๗ สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครอง และผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้อำนาจตามกฎหมายและการตีความกฎหมายทั้งปวง

มาตรา ๒๘ บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

มาตรา ๒๙ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับบทหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย โดยอนุโลม

มาตรา ๓๐ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

มาตรา ๓๑ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ แต่การลงโทษประหารชีวิตตามที่กฎหมายบัญญัติ ไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

การจับ คุมขัง ตรวจค้นตัวบุคคล หรือการกระทำได้อันกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๓๒ บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

มาตรา ๓๓ ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

มาตรา ๓๔ สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง

การกล่าวหาหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน

มาตรา ๓๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน

บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้นเคหสถาน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๓๖ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและมีเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน การผังเมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์

การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามมิให้บุคคลผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักร จะกระทำมิได้

มาตรา ๓๗ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย

การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการอื่นใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อกันจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา ๓๘ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในการใช้เสรีภาพดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใดๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิกายของศาสนา ลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติตามศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือ แตกต่างจากบุคคลอื่น

มาตรา ๓๙ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพเกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

การสั่งปิดโรงพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ เพื่อลิดรอนเสรีภาพตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้

การให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการสงครามหรือการรบ แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามความในวรรคสอง

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้

มาตรา ๔๐ คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ

ให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่ง และกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การดำเนินการตามวรรคสองต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

มาตรา ๔๑ พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพ

ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ในกิจการวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ ย่อมมีเสรีภาพเช่นเดียวกับพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนตามวรรคหนึ่ง

มาตรา ๔๒ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในทางวิชาการ

การศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการ ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ เว้นแต่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา ๔๓ บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพและเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๔๔ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

มาตรา ๔๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์กรเอกชน หรือหมู่คณะอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ

มาตรา ๔๖ บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๔๗ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองเพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้น ตามวิถีทางการเมืองปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

การจัดองค์กรภายใน การดำเนินกิจการ และข้อบังคับของพรรคการเมือง ต้องสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๔๔ • ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง กรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองตามจำนวนที่กำหนดในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ซึ่งเห็นว่امتติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติหรือข้อบังคับดังกล่าวขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้มติหรือข้อบังคับนั้นเป็นอันยกเลิกไป

มาตรา ๔๘ สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

การสืบทอดย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบทอดย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๔๙ การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ การได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ การผังเมือง การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการเกษตร หรือการอุตสาหกรรม การปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดใช้ค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การกำหนดค่าทดแทนตามวรรคหนึ่ง ต้องกำหนดให้อย่างเป็นธรรมโดยคำนึงถึงราคาซื้อขายกันตามปกติ การได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์และความเสียหายของผู้ถูกเวนคืน

กฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต้องระบุวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนและกำหนดระยะเวลาการเข้าใช้อสังหาริมทรัพย์ไว้ให้ชัดเจน ถ้ามิได้ใช้เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนดดังกล่าว ต้องคืนให้เจ้าของเดิมหรือทายาท

การคืนอสังหาริมทรัพย์ให้เจ้าของเดิมหรือทายาทตามวรรคสาม และการเรียกคืนค่าทดแทนที่ชดใช้ไป ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๔๐ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณสุข โภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาด หรือจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน

มาตรา ๔๑ การเกณฑ์แรงงานจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการป้องกันภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาเป็นการฉุกเฉิน หรือโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งให้กระทำได้ในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการสงครามหรือการรบ หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

มาตรา ๔๒ บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการทางสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การบริการทางสาธารณสุขของรัฐต้องเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ โดยจะต้องส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนมีส่วนร่วมด้วยเท่าที่จะกระทำได้

การป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายของรัฐต้องจัดให้แก่ประชาชนโดยไม่คิดมูลค่าและทันต่อเหตุการณ์ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๔๓ เด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม

เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแล มีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๔๔ บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๕ บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก อันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๖ สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมทั้งกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา ๕๗ สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องบัญญัติให้มีองค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภค ทำหน้าที่ให้ความเห็นในการตรากฎหมาย กฎ และข้อบังคับ และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค

มาตรา ๕๘ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๙ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย

คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๖๐ บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๖๑ บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ และได้รับแจ้งผลการพิจารณาภายในเวลาอันสมควร ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๖๒ สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล ให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้น ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๖๓ บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ มิได้

ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้รัฐเห็นการกระทำดังกล่าว ย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้

มาตรา ๖๔ บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ พนักงานส่วนท้องถิ่น และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์การของรัฐ ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดในกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับที่ออกโดย

อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจรรยาบรรณ

มาตรา ๖๕ บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้านโดยสันติวิธีซึ่งการกระทำใดๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

หมวด ๘
ส่วนที่ ๒
ศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๕๕ ศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วยประธานศาลรัฐธรรมนูญคนหนึ่ง และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอื่นอีกสิบสี่คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากบุคคลดังต่อไปนี้

(๑) ผู้พิพากษาในศาลฎีกา ซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวนห้าคน

(๒) ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดโดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวนสองคน

(๓) ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันนิติศาสตร์ ซึ่งได้รับเลือกตามมาตรา ๒๕๗ จำนวนห้าคน

(๔) ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันรัฐศาสตร์ ซึ่งได้รับเลือกตามมาตรา ๒๕๗ จำนวนสามคน

ให้ผู้ที่ได้รับเลือกตามวรรคหนึ่ง ประชุมและเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแจ้งผลให้ประธานวุฒิสภาทราบ

ให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๕๖ ผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๕๕ (๓) และ (๔) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบห้าปีบริบูรณ์

(๓) เคยเป็นรัฐมนตรี กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือ

กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอัยการสูงสุด อธิบดี หรือเทียบเท่า หรือดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าศาสตราจารย์

(๔) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๖ หรือมาตรา ๑๐๙ (๑)

(๒) (๔) (๕) (๖) (๗) (๑๓) หรือ (๑๔)

(๕) ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น

(๖) ไม่เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของพรรคการเมือง ในระยะสามปีก่อนดำรงตำแหน่ง

(๗) ไม่เป็นกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภากรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตุลาการศาลปกครอง กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

มาตรา ๒๕๗ การสรรหาและการเลือกตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๕๕

(๓) และ (๔) ให้ดำเนินการดังนี้

(๑) ให้มีคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญคณะหนึ่งประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา คณบดีคณะนิติศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่ง ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือสี่คน คณบดีคณะรัฐศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือสี่คน ผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคละหนึ่งคน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือสี่คน เป็นกรรมการ คณะกรรมการดังกล่าวมีหน้าที่สรรหาและจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๕๕ (๓) จำนวนสิบคน และผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๕๕ (๔) จำนวนหกคนเสนอต่อประธานวุฒิสภา โดยต้องเสนอพร้อมความยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อนั้น ทั้งนี้ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีเหตุทำให้ต้องมีการเลือกบุคคลให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว มติในการเสนอชื่อดังกล่าวต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

(๒) ให้ประธานวุฒิสภาเรียกประชุมวุฒิสภาเพื่อมีมติเลือกบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อในบัญชีตาม (๑) ซึ่งต้องกระทำโดยวิธีลับ ในการนี้ ให้ห้าคนแรกในบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๕๕ (๓) และสามคนแรกในบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๕๕ (๔) ซึ่งได้รับคะแนนสูงสุดและมีคะแนนมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา เป็นผู้ได้รับเลือกเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ แต่ถ้าจำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งดังกล่าวจากบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๕๕ (๓) ไม่มีครบห้าคน หรือจากบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๕๕ (๔) ไม่มีครบสามคนให้นำรายชื่อผู้ไม่ได้รับเลือกในคราวแรกในบัญชีนั้นมาใช้สมาชิกวุฒิสภาออกเสียงลงคะแนนเลือกอีกครั้งหนึ่งต่อ

เนื่องกันไป และในกรณีนี้ให้ผู้ที่ได้รับคะแนนสูงสุดเรียงลงไปตามลำดับจนครบจำนวน เป็นผู้ที่ได้รับเลือกให้เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ถ้ามีผู้ที่ได้รับคะแนนเท่ากันในลำดับใดอันเป็นเหตุให้มีผู้ได้รับเลือกเกินห้าคนหรือสามคนแล้วแต่กรณี ให้ประธานวุฒิสมาชิกปลุกกว่าผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือก

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๕๕ วรรคสองและวรรคสาม มาใช้บังคับ

มาตรา ๒๕๘ ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญต้อง

(๑) ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(๒) ไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือไม่เป็นกรรมการหรือที่ปรึกษาของรัฐวิสาหกิจหรือของหน่วยงานของรัฐ

(๓) ไม่ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกันหรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด

(๔) ไม่ประกอบวิชาชีพอิสระอื่นใด

ในกรณีที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุด หรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณี เลือกบุคคลตาม (๑) (๒) (๓) หรือ (๔) โดยได้รับความยินยอมของบุคคลนั้น ผู้ได้รับเลือกจะเริ่มปฏิบัติหน้าที่ได้ต่อเมื่อตนได้ลาออกจากการเป็นบุคคลตาม (๑) (๒) หรือ (๓) หรือแสดงหลักฐานให้เป็นที่เชื่อได้ว่าตนได้เลิกประกอบวิชาชีพอิสระดังกล่าวแล้ว ซึ่งต้องกระทำภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเลือก แต่ถ้าผู้นั้นมิได้ลาออกหรือเลิกประกอบวิชาชีพอิสระภายในเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยรับเลือกให้เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๖๑ มาใช้บังคับ

มาตรา ๒๕๙ ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีวาระการดำรงตำแหน่งเก้าปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ให้ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่จะเข้ารับหน้าที่

ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามกฎหมาย

มาตรา ๒๖๐ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

- (๒) มีอายุครบเจ็ดสิบปีบริบูรณ์
- (๓) ลาออก
- (๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๕๖
- (๕) กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๒๕๘
- (๖) วุฒิสภามีมติตามมาตรา ๓๐๗ ให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง
- (๗) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

เมื่อมีการผิดตามวรรคหนึ่ง ให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ภายใต้บังคับมาตรา ๒๖๗

มาตรา ๒๖๑ ในกรณีที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่งตามวาระพร้อมกันทั้งหมด ให้เริ่มดำเนินการตามมาตรา ๒๕๕ และมาตรา ๒๕๗ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

ในกรณีที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญหรือตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่งนอกจากกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาให้นำมาตรา ๒๕๕ (๑) มาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ ให้ดำเนินการเลือกให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

(๒) ในกรณีที่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดให้นำมาตรา ๒๕๕ (๒) มาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ ให้ดำเนินการเลือกให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

(๓) ในกรณีที่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๕๕ (๓) หรือ (๔)ให้นำมาตรา ๒๕๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ในกรณีนี้ ให้เสนอชื่อผู้สมควรเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๕๕ (๓) หรือ (๔) เป็นจำนวนสองเท่าของผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งต่อประธานวุฒิสภา และให้วุฒิสภามีมติเลือก ทั้งนี้ ให้ดำเนินการเลือกให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

ในกรณีที่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่งไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนในระหว่างที่อยู่นอกสมัยประชุมของรัฐสภา ให้ดำเนินการตามมาตรา ๒๕๗ ภายในสามสิบวันนับแต่วันเปิดสมัยประชุมของรัฐสภา

ในกรณีที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่งให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๕๕ วรรคสอง มาใช้บังคับ

มาตรา ๒๖๒ ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดที่

รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามมาตรา ๑๓ หรือร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดที่รัฐสภาลงมติยืนยันตามมาตรา ๑๔ ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายอีกครั้งหนึ่ง

(๑) หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามมาบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า

(๒) หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคน เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามมาบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าว ส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า

(๓) หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามมาบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ส่งความเห็นเช่นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภาทราบโดยไม่ชักช้า

ในระหว่างที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ให้นายกรัฐมนตรีระงับการดำเนินการเพื่อประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวไว้ จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามมาบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น ให้ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบ

รัฐธรรมนูญนั้นมีความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้แต่มิใช่กรณีตามวรรคสาม ให้ข้อความที่ขัดหรือแย้งนั้นเป็นอันตกไป และให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการตามมาตรา ๙๓ หรือ มาตรา ๙๔ แล้วแต่กรณี ต่อไป

มาตรา ๒๖๓ บทบัญญัติมาตรา ๒๖๒ (๒)ให้นำมาใช้บังคับกับร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา แล้วแต่กรณีให้ความเห็นชอบแล้ว แต่ยังมีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาด้วย โดยอนุโลม

มาตรา ๒๖๔ ในกรณีที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าคำโต้แย้งของคู่ความตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ในคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว

มาตรา ๒๖๕ ในกรณีปฏิบัติหน้าที่ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใด มาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้ศาล พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย

มาตรา ๒๖๖ ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ ให้องค์กรนั้นหรือประธานรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

มาตรา ๒๖๗ องค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในการนั่งพิจารณาและในการทำคำวินิจฉัย ต้องประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่าเก้าคน คำวินิจฉัยของศาล

รัฐธรรมนูญให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่จะมีบัญญัติเป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนจะต้องทำคำวินิจฉัยในส่วนของตน พร้อมแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและคำวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทุกคน ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญอย่างน้อยต้องประกอบด้วยความเป็นมาหรือคำกล่าวหา สรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณาเหตุผลในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริง และข้อกฎหมาย และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง

มาตรา ๒๖๘ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาดมีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์การอื่นของรัฐ

มาตรา ๒๖๙ วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด ซึ่งต้องกระทำโดยมติเอกฉันท์ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง อย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่องการศึกษาคดีโดยเปิดเผย การให้โอกาสคู่กรณีแสดงความเห็นของตนก่อนการวินิจฉัยคดี การให้สิทธิคู่กรณีขอตรวจดูเอกสารที่เกี่ยวกับตน การเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และการให้เหตุผลประกอบคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญด้วย

มาตรา ๒๗๐ ศาลรัฐธรรมนูญมีหน่วยธุรการของศาลรัฐธรรมนูญที่เป็นอิสระ โดยมีเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานศาลรัฐธรรมนูญ

การแต่งตั้งเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ
พ.ศ. ๒๕๕๖

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๖๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ศาลรัฐธรรมนูญ โดยมติเอกฉันท์ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จึงกำหนดวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อกำหนดนี้เรียกว่า "ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๖"

ข้อ ๒ ข้อกำหนดนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิก

(๑) ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๑

(๒) ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑

(๓) ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๒

(๔) ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๔

ข้อ ๔ ในข้อกำหนดนี้

"ศาล" หมายความว่า ศาลรัฐธรรมนูญ หรือคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี

"ประธาน" หมายความว่า ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

หมายเหตุ ประกาศราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม ๑๒๐ ตอนที่ ๑๔ ก วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๕๖
มีผลใช้บังคับในวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๕๖

“ตุลาการ” หมายความว่า ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

“คดี” หมายความว่า เรื่องที่เสนอให้ศาลเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

“คำร้อง” หมายความว่า บรรดาคำร้อง คำขอ ความเห็น คำเสนอ คำกล่าวหา คำแก้ข้อกล่าวหา คำคัดค้าน ที่ยื่นต่อศาลเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

“คู่กรณี” หมายความว่า ผู้ร้องและผู้ถูกร้อง

“ผู้ร้อง” หมายความว่า ผู้ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

“ผู้ถูกร้อง” หมายความว่า ผู้ถูกกล่าวหาตามคำร้อง

“ผู้เกี่ยวข้อง” หมายความว่า หน่วยงาน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องให้พิจารณา
วินิจฉัย

“กระบวนการพิจารณา” หมายความว่า การกระทำใดๆ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเกี่ยวกับคดี ซึ่งกระทำโดยคู่กรณี หรือโดยศาล หรือตามคำสั่งศาล ไม่ว่าจะกระทำโดยคู่กรณีฝ่ายหนึ่งกระทำต่อศาล หรือต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือศาลกระทำต่อคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทุกฝ่าย และรวมถึงการส่งคำร้อง การวินิจฉัย การรับฟังพยานหลักฐาน การลงมติ ตลอดจนถึงการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

“การพิจารณาภาคี” หมายความว่า การออกนั่งพิจารณา หรือการประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัย

ข้อ ๕ ให้ประธานรักษาการตามข้อกำหนดนี้

หมวด ๑

การยื่น การถอน และการจำหน่ายคำร้อง

ข้อ ๖ คำร้องต้องทำเป็นหนังสือ ใช้ถ้อยคำสุภาพและมีรายการ ดังต่อไปนี้

(๑) ชื่อและที่อยู่ของผู้ร้อง

(๒) ระบุมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่เกี่ยวกับเหตุในคำร้อง

(๓) ระบุเรื่องอันเป็นเหตุให้ต้องใช้สิทธิ พร้อมทั้งข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง

(๔) มีคำขอที่ระบุความประสงค์จะให้ศาลดำเนินการอย่างไรพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง

(๕) ลงลายมือชื่อผู้ร้อง แต่ในกรณีที่เป็นการทำและยื่นหรือส่งคำร้องแทนผู้อื่นต้องแนบใบมอบฉันทะให้ทำการดังกล่าวไปด้วย

คำร้องต้องยื่นพร้อมสำเนาคำร้องและเอกสารประกอบโดยข้อความถูกต้องเป็นอย่างเดียวกัน จำนวนยี่สิบชุด

ข้อ ๗ คำร้องที่ไต่ยื่นต่อศาล ก่อนที่ศาลมีคำวินิจฉัยหรือคำสั่ง ถ้าผู้ร้องตาย หรือผู้ร้องขอถอนคำร้อง ศาลอาจพิจารณาสั่งจำหน่ายคำร้องนั้นก็ได้

กรณีที่ผู้ร้องไม่ดำเนินการระบวนพิจารณาตามคำสั่งศาลภายในเวลาที่กำหนดโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้ถือว่าเป็นการทิ้งคำร้อง และให้ศาลสั่งจำหน่ายคำร้อง

หมวด ๒

การคัดค้านและการถอนตัวของตุลาการ

ข้อ ๘ ตุลาการอาจถูกคัดค้านได้ในเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(๑) มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ขอให้วินิจฉัย

(๒) เป็นหรือเคยเป็นสามีหรือภริยา หรือญาติของคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง คือ เป็นบุพการี หรือผู้สืบสันดานไม่ว่าชั้นใดๆ หรือเป็นพี่น้องหรือลูกพี่ลูกน้องนับได้เพียงสามชั้น หรือเป็นญาติทางการสมรสนับได้เพียงสองชั้น

(๓) เคยถูกอ้างเป็นพยาน โดยที่ได้อำนาจเห็นเหตุการณ์ เว้นแต่เคยมีส่วนร่วมในวิธีพิจารณาตามกระบวนการทางนิติบัญญัติ หรือเคยแสดงความเห็นในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญมีความรู้เป็นพิเศษในปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวข้องกับคำร้องนั้น

(๔) เป็นผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้แทน หรือทนายความของคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาก่อน

(๕) เป็นผู้พิพากษา ตุลาการในศาลอื่น กรรมการกฤษฎีกา อนุญาโตตุลาการ กรรมการการเลือกตั้ง กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ซึ่งพิจารณาคำร้องในเรื่องเดียวกันนั้นมาก่อน

(๖) มีคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีที่ตุลาการนั้นเอง สามี ภริยา หรือญาติสืบสาโลหิตตรงขึ้นไปหรือลงมาของตุลาการนั้นฝ่ายหนึ่ง พินาศกับคู่กรณี สามี ภริยา หรือญาติสืบสาโลหิตตรงขึ้นไปหรือลงมาของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง

ข้อ ๙ ตุลาการผู้ใดมีเหตุที่อาจถูกคัดค้านตามข้อ ๘ ตุลาการผู้นั้นจะแถลงต่อศาลแสดงเหตุที่ตนอาจถูกคัดค้านและขอถอนตัวออกจากการพิจารณาคดีนั้นก็ได้

เมื่อมีการคัดค้านตุลาการตามข้อ ๘ ให้ศาลมีคำชี้ขาดในเรื่องที่คัดค้านนั้น ก่อนที่จะมีการพิจารณาต่อไป เว้นแต่การพิจารณาคดีตามมาตรา ๑๘๐ วรรคเจ็ด ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

การพิจารณาคดีทั้งหลายที่ได้ดำเนินไปก่อนเสนอคำคัดค้านย่อมสมบูรณ์ไม่เสียไปเพราะเหตุที่มีการคัดค้านตุลาการ เว้นแต่ศาลจะได้อำหนดไว้ในคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๑๐ ตุลาการจะถอนตัวจากการพิจารณาคดีใด หรือทำคำวินิจฉัยหรือคำสั่งนั้นมิได้ เว้นแต่มีเหตุที่ถูกคัดค้านตามข้อกำหนดนี้ เหตุสุดวิสัย เหตุจำเป็นอันมีอรรถาภิธานได้ หรือเหตุอื่นตามที่ศาลเห็นสมควร

ข้อ ๑๑ เมื่อมีการคัดค้านตุลาการผู้ใดในเรื่องใด และตุลาการผู้นั้นไม่ขอถอนตัวออกจากพิจารณาคดีนั้น ให้ศาลพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควร

เมื่อศาลต้องพิจารณามารครหนึ่ง ตุลาการผู้นั้นจะร่วมพิจารณาหรือออกเสียงลงคะแนนชี้ขาดมิได้

การชี้ขาดให้ถือตามคะแนนเสียงข้างมาก ตุลาการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ถือตามคำคัดค้าน

หมวด ๓

การพิจารณา

ข้อ ๑๒ กรณีมีคำร้องขอให้ศาลวินิจฉัยเรื่องใด ให้ศาลตรวจและมีคำสั่งรับหรือไม่รับคำร้องไว้ดำเนินการภายในสิบวันนับแต่วันได้รับคำร้อง

เมื่อศาลมีคำสั่งรับคำร้องไว้ดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ศาลอาจมีคำสั่งรับหรือไม่รับไว้พิจารณาวินิจฉัยในคราวเดียวกันก็ได้

ข้อ ๑๓ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้องที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาไม่ถูกต้อง ดำเนินกระบวนการพิจารณาให้ถูกต้องได้ภายในระยะเวลาและเงื่อนไขที่ศาลเห็นสมควร

ข้อ ๑๔ เมื่อศาลมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย ให้ศาลส่งสำเนาคำร้องแก่ผู้ถูกร้อง เมื่อผู้ถูกร้องได้รับสำเนาคำร้องและยื่นคำชี้แจงแล้ว หรือผู้ถูกร้องไม่ยื่นคำชี้แจงภายในสิบห้าวันนับแต่วันรับสำเนาคำร้อง หรือไม่มารับสำเนาคำร้องและหนังสือกำหนดเวลาให้ยื่นคำชี้แจง ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป

ผู้ร้องจะขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องก็ได้ แต่ต้องเป็นสาระสำคัญอันควรแก่การแก้ไขและเกี่ยวกับเรื่องเดิมโดยให้ทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาล

คำขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องตามวรรคสอง ศาลจะอนุญาตหรือไม่ก็ได้

ให้ปิดประกาศวันเวลาออกนั่งพิจารณาทุกครั้งไว้ ณ ที่ทำการศาล สำหรับประกาศกำหนดวันออกนั่งพิจารณาครั้งแรกให้ส่งสำเนาไปยังคู่อริไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันออกนั่งพิจารณา

ข้อ ๑๕ การส่งคำร้อง ประกาศ หรือเอกสารอื่นใด ให้ส่งแก่คู่อริ หรือผู้เกี่ยวข้อง ณ ภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่ปกติ หรือสถานที่ติดต่อแห่งใดแห่งหนึ่งตามที่คู่อริ หรือผู้เกี่ยวข้องได้แจ้งไว้

ในกรณีไม่อาจดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ศาลมีอำนาจสั่งให้นำเอกสารดังกล่าว ปิดไว้ ณ ที่ทำการศาล หรือสถานที่ตามวรรคหนึ่ง หรือให้ประกาศโดยวิธีอื่นใดตามที่ศาลเห็นสมควร และให้ถือว่าได้มีการส่งเอกสารโดยชอบแล้ว

ข้อ ๑๖ ภายใต้งบประมาณ ๑๘๐ วรรคเจ็ด ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ระยะเวลาที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดนี้ ถ้าศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์ในการผดุงความเป็นธรรมในการพิจารณาวินิจฉัยคดี ศาลจะสั่งยื่นหรือขยายเวลาออกไปก็ได้

ข้อ ๑๗ การพิจารณาคดีของศาลให้กระทำโดยเปิดเผย เมื่อมีการออกนั่งพิจารณาเพื่อสืบพยาน หรือให้คู่อริและผู้เกี่ยวข้องชี้แจง แถลงหรือแสดงความเห็น

ในกรณีที่ศาลเห็นว่า คดีใดมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ ศาลจะไม่ออกนั่งพิจารณาก็ได้

เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร เพื่อประโยชน์เกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ ศาลมีอำนาจกำหนดบุคคลที่มีสิทธิอยู่ในห้องพิจารณาได้

ข้อ ๑๘ ในการประชุมปรึกษาของศาลเพื่อทำคำวินิจฉัยหรือคำสั่ง ประธานจะอนุญาตให้เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญหรือเจ้าหน้าที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในที่ประชุมด้วยก็ได้

ข้อ ๑๙ คู่กรณีจะอ้างตนเอง บุคคลและหลักฐานอื่นเป็นพยานได้ตามที่ศาลเห็นสมควร เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคดีและมีสิทธิขอตรวจเอกสารที่เกี่ยวกับตนและขอสำเนาเอกสารนั้น ณ ที่ทำการศาลในเวลาทำการได้ตามที่ศาลกำหนด

ข้อ ๒๐ การสืบพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ ให้กระทำเท่าที่จำเป็น การสืบพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ ให้ผู้อ้างพยานซักถามก่อน และคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งซักค้าน เพื่อความยุติธรรมศาลจะซักถามเมื่อใดก็ได้

ข้อ ๒๑ พยานที่มาศาลต้องเบิกความด้วยวาจา และห้ามไม่ให้พยานอ่านข้อความที่เขียนมา เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาลหรือเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ

ข้อ ๒๒ คำเบิกความของพยาน ให้ศาลบันทึกไว้เพื่ออ่านและให้พยานลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน ศาลอาจกำหนดให้มีการบันทึกคำเบิกความของพยาน โดยใช้เครื่องมือในการบันทึกเสียง หรือภาพและเสียงอีกด้วยก็ได้

ข้อ ๒๓ การแถลงการณ์ปิดคดีของคู่กรณี จะกระทำเป็นหนังสือหรือแถลงด้วยวาจาก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร

การแถลงการณ์ปิดคดีด้วยวาจา ให้ผู้ร้องเป็นผู้แถลงก่อนและให้ผู้ถูกร้องแถลงในลำดับถัดไป

การแถลงการณ์ปิดคดีด้วยวาจาของแต่ละฝ่าย ศาลจะซักถามข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากผู้แถลงในระหว่างการแถลง หรือภายหลังการแถลงก็ได้

ข้อ ๒๔ ในการประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัย คู่กรณี พยาน ผู้เกี่ยวข้อง หรือ

ผู้ชี้แจงจะให้ข้อเท็จจริง หรือความเห็น แล้วแต่กรณี เป็นหนังสือก็ได้

ข้อ ๒๕ ศาลอาจสั่งงดการสืบพยานหลักฐานใดๆ ที่เห็นว่าไม่เกี่ยวกับเรื่องที่พิจารณา วินิจฉัย หรือไม่มีความจำเป็นแก่การพิจารณาวินิจฉัย หรือจะทำให้คดีล่าช้าโดยไม่สมควร

ข้อ ๒๖ ในกรณีที่ศาลเห็นสมควรหรือโดยคำร้องของคู่กรณีศาลอาจสั่งให้มีการนำสืบพยาน หลักฐาน ตรวจสอบบันทึก เอกสาร วัตถุ หรือสถานที่ ไม่ว่าจะกระทำในเวลาใด ภายในหรือ ภายนอกศาลก็ได้

ข้อ ๒๗ ศาลมีอำนาจในอันที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาและวินิจฉัยว่าพยานหลักฐานใดๆ ที่ได้มา หรือมีอยู่ หรือที่คู่กรณีนำมาสืบนั้น จะเกี่ยวกับประเด็นและเป็นอันเพียงพอให้ฟังเป็น ยุติได้หรือไม่

ข้อ ๒๘ การพิจารณาคดีของศาลให้กระทำด้วยความรวดเร็วและต่อเนื่องจนกว่าจะเสร็จ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัย เหตุจำเป็นอื่นอันมีอาจกล่าวถึงได้ หรือเหตุอื่นตามที่ศาลเห็นสมควร ศาลจะสั่งเลื่อนการพิจารณาคดีออกไปก็ได้

ข้อ ๒๙ ศาลเป็นผู้บันทึกรายงานการพิจารณาคดี

ข้อ ๓๐ ให้ประธานหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้ลงลายมือชื่อในคำสั่ง ประกาศ หรือ หนังสืออื่นใดของศาล

หมวด ๔

คำวินิจฉัยหรือคำสั่ง

ข้อ ๓๑ คำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลต้องประกอบด้วยความเป็นมาหรือคำกล่าวหา สรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณา เหตุผลในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมายที่เกี่ยวเนื่อง

ข้อ ๓๒ เมื่อมีการแถลงด้วยวาจาก่อนลงมติและลงมติเสร็จสิ้น ให้ศาลจัดทำคำวินิจฉัยของศาลให้เสร็จภายในสามสิบวัน เพื่อส่งไปประกาศในราชกิจจานุเบกษา พร้อมคำวินิจฉัยส่วนตัวของตุลาการที่เป็นองค์คณะทุกคน

หมวด ๕ แบบพิมพ์และตราประทับ

ข้อ ๓๓ แบบพิมพ์และตราประทับคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลจะกำหนดให้ใช้เพื่อการใด มีรูปแบบ ขนาดและข้อความอย่างไร ให้เป็นไปตามที่ศาลกำหนด

หมวด ๖ บทสุดท้าย

ข้อ ๓๔ ในการพิจารณาคดีของศาล ให้ศาลมีอำนาจในการรักษาความสงบเรียบร้อยของการพิจารณาคดี การให้บุคคลใดซึ่งฝ่าฝืนออกไปนอกสถานที่พิจารณาและกระทำการใดๆ เพื่อให้การพิจารณาคดีดำเนินไปโดยสงบเรียบร้อยและรวดเร็ว รวมทั้งวางข้อกำหนดเพิ่มเติมเพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อยมีประสิทธิภาพ

ข้อ ๓๕ การรักษาระเบียบและความเรียบร้อยในส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอกที่จะเข้ามาในศาลหรือบริเวณศาลหรือเข้าฟังการออกนั่งพิจารณาของศาล ตลอดจนมารยาทของบุคคล เช่นว่านี้ ให้เป็นไปตามระเบียบที่ศาลกำหนด

ข้อ ๓๖ ศาลมีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจ่ายค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าที่พัก และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ แก่บุคคลใดที่ศาลเรียกมาให้ถ้อยคำ หรือเบิกความ หรือให้

ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาของศาลได้

ข้อ ๓๗ ข้อกำหนดนี้ให้ใช้บังคับแก่บรรดาคดีที่ได้ยื่นต่อศาลในวันที่ข้อกำหนดนี้ใช้บังคับเป็นต้นไป บรรดาคดีที่ได้ยื่นต่อศาลก่อนวันที่ข้อกำหนดนี้ใช้บังคับ ให้บังคับตามข้อกำหนดเดิมซึ่งใช้อยู่ก่อนวันที่ข้อกำหนดนี้ใช้บังคับจนกว่าจะได้มีคำวินิจฉัยหรือคำสั่ง เว้นแต่ศาลจะให้บังคับตามข้อกำหนดนี้เป็นเรื่องๆ ไปตามที่เห็นสมควร

ประกาศ ณ วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๖

พลโท

จุล อติเรก

(จุล อติเรก)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ปฏิบัติหน้าที่

ประธานที่ประชุมคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญ

ว่าด้วยการเข้ามาในศาลหรือบริเวณศาลหรือเข้าฟังการออกนั่งพิจารณาของศาล

พ.ศ. ๒๕๕๖

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๓๕ แห่งข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๖ ศาลรัฐธรรมนูญจึงกำหนดระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเข้ามาในศาลหรือบริเวณศาลหรือเข้าฟังการออกนั่งพิจารณาของศาล พ.ศ. ๒๕๕๖”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเข้ามาในศาลหรือบริเวณศาลหรือเข้าฟังการพิจารณาคดีของศาล พ.ศ. ๒๕๕๑

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้

“ศาล” หมายความว่า ศาลรัฐธรรมนูญ หรือคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแล้วแต่กรณี

“ตุลาการ” หมายความว่า ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

“สื่อมวลชน” หมายความว่า เจ้าของหรือบรรณาธิการหรือผู้แทนของหนังสือพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียง สถานีวิทยุโทรทัศน์ แล้วแต่กรณี

หมวด ๑

การเข้ามาในศาลหรือบริเวณศาล

ข้อ ๕ บุคคลภายนอกที่จะเข้ามาในศาลหรือบริเวณศาล ต้องแต่งกายให้สุภาพ รักษา มารยาทให้เรียบร้อย และอยู่ในบริเวณที่จัดไว้

ข้อ ๖ ห้องพิจารณาหรือสถานที่พิจารณาคดีของศาลย่อมเป็นที่เคารพ ผู้เข้าไปต้อง ประพฤติตนให้เรียบร้อยและมีสัมมาคารวะบุคคลอื่นซึ่งมิใช่ตุลาการหรือเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน เมื่อหมดภารกิจต้องออกนอกห้องพิจารณาหรือสถานที่พิจารณา

ข้อ ๗ ห้ามนำอาวุธทุกชนิดเข้ามาในศาลหรือบริเวณศาล ถ้ามีอาวุธติดตัวมาจะต้อง เก็บหรือฝากไว้ที่อื่นเสียก่อนที่จะเข้ามาในศาล เว้นแต่เจ้าพนักงานตำรวจที่ได้รับอนุญาตจากศาล

หมวด ๒

การเข้าฟังการออกนั่งพิจารณาของศาล

ข้อ ๘ ผู้แทนสื่อมวลชนใดประสงค์จะเข้าฟังการออกนั่งพิจารณาของศาลครั้งใด ให้ระบุ ชื่อ ชื่อสกุลและรายละเอียดของผู้ซึ่งจะเข้าฟังการออกนั่งพิจารณา พร้อมทั้งลงลายมือชื่อใน สมุดที่สำนักงานจัดไว้

ข้อ ๙ เมื่อดำเนินการตามข้อ ๘ แล้ว ให้เลขาธิการพิจารณาออกบัตรอนุญาตให้

ข้อ ๑๐ สื่อมวลชนใดลงข้อความ หรือกระจายเสียง หรือออกอากาศเกี่ยวกับการออก นั่งพิจารณาของศาลผิดไปจากความเป็นจริง หรือที่เป็นการกล่าวร้าย เสียดยี่ห่วย หรือดูหมิ่นศาล หรือตุลาการเนื่องในการปฏิบัติหน้าที่ ให้เลขาธิการมีอำนาจตั้งต่อไปนี้

(๑) เรียกสื่อมวลชนนั้นมาตักเตือน

(๒) ไม่อนุญาตให้เข้าฟังการออกนั่งพิจารณาของศาล

ข้อ ๑๑ ผู้ใดประสงค์จะเข้าฟังการออกนั่งพิจารณาของศาลครั้งใด ให้ระบุชื่อ ชื่อสกุล รายละเอียด พร้อมทั้งลงลายมือชื่อในสมุดที่สำนักงานจัดไว้

เลขาธิการมีอำนาจพิจารณาและออกบัตรอนุญาตให้ตามที่เห็นสมควรและบัตรอนุญาตนี้ ให้ใช้ได้เฉพาะวันที่มีการออกนั่งพิจารณาของศาล

ข้อ ๑๒ ในกรณีที่สถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานใดหรือคณะบุคคลที่ขอเข้าฟังการออก นั่งพิจารณาของศาล เพื่อประโยชน์เกี่ยวกับการศึกษานั้น ให้เลขาธิการมีอำนาจพิจารณาและ อนุญาตตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๑๓ บัตรอนุญาตตามข้อ ๑๑ และข้อ ๑๒ เลขาธิการจะสั่งถอนเสียเมื่อใดก็ได้

หมวด ๓

บทสุดท้าย

ข้อ ๑๔ ผู้ที่จะเข้าฟังการออกนั่งพิจารณาของศาลต้องแต่งกายให้สุภาพ รักษามารยาทให้เรียบร้อย และต้องนั่งตามที่ซึ่งจัดไว้ ทั้งต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ของสำนักงานด้วย

ห้ามมิให้ผู้เข้าฟังการออกนั่งพิจารณาของศาลแสดงกิริยาอาการเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย หรือกล่าววาจาหรือส่งเสียงใด ๆ หรือใช้เครื่องมือสื่อสาร หรือกระทำการใด ๆ อันเป็นการรบกวนหรือขัดขวางการออกนั่งพิจารณา หรือนำสัตว์ วัตถุ หรือสิ่งของที่นำจะเป็นอันตรายหรือก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่บุคคลหรือทรัพย์สินเข้าไปในห้องพิจารณาหรือสถานที่พิจารณา

ข้อ ๑๕ ตุลาการซึ่งพิจารณาคดีมีอำนาจสั่งให้ผู้เข้าฟังการออกนั่งพิจารณาของศาลที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือระเบียบนี้ออกไปจากห้องพิจารณาหรือสถานที่พิจารณาได้ตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๑๖ การถ่ายภาพ ภาพยนตร์ บันทึกภาพหรือเสียง หรือการกระทำอย่างอื่นในทำนองเดียวกันในการออกนั่งพิจารณาของศาล จะกระทำมิได้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากศาล แต่ต้องระมัดระวังมิให้เป็นที่เสื่อมเสียหรือกระทบกระเทือนต่อการพิจารณาคดีหรือบุคคลใด

ข้อ ๑๗ การถ่ายภาพ ภาพยนตร์ บันทึกภาพหรือเสียง หรือการกระทำอย่างอื่นในทำนองเดียวกันในบริเวณศาล และในห้องพิจารณา หรือสถานที่พิจารณาก่อนหรือหลังการออกนั่งพิจารณา ให้กระทำได้ เมื่อได้รับอนุญาตจากเลขาธิการ

ข้อ ๑๘ คำสั่งของศาล ตุลาการหรือเลขาธิการ ตามระเบียบนี้ให้ถือเป็นเด็ดขาด

ประกาศ ณ วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๖

พลโท จุล อดิเรก
(จุล อดิเรก)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ปฏิบัติหน้าที่
ประธานที่ประชุมคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ประกาศศาลรัฐธรรมนูญ
เรื่อง แบบพิมพ์ของศาลรัฐธรรมนูญ

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๓๓ แห่งข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๖ ศาลรัฐธรรมนูญจึงกำหนดแบบพิมพ์ขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ประกาศศาลรัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ข้อ ๒ ให้ยกเลิกประกาศศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง แบบพิมพ์ของศาลรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๓

ข้อ ๓ แบบพิมพ์ของศาลรัฐธรรมนูญมีดังนี้

- (๑) คำร้องให้พิจารณาวินิจฉัย
- (๒) คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา
- (๓) คำร้อง
- (๔) คำชี้แจง
- (๕) คำแถลงการณ์ปิดคดี
- (๖) หนังสือโยนคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา
- (๗) หนังสือเรียกเอกสาร หลักฐาน หรือบุคคล
- (๘) หนังสือแจ้งคู่กรณี
- (๙) คำเบิกความ
- (๑๐) รายงานการพิจารณาคดี
- (๑๑) ประกาศศาล
- (๑๒) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ
- (๑๓) คำตั้งศาลรัฐธรรมนูญ
- (๑๔) คำตั้งเรื่องพิจารณา

แบบพิมพ์ตามวรรคหนึ่ง ให้ใช้กระดาษพิมพ์ขนาด เอ ๔

ข้อ ๔ ผู้ร้อง ผู้ถูกร้อง ผู้เกี่ยวข้อง หรือบุคคลอื่นที่ประสงค์จะยื่นเอกสารต่อศาลให้จัดทำแบบพิมพ์ตามข้อ ๓ (๑) ถึง (๕) ที่กำหนดท้ายประกาศนี้ แล้วแต่กรณี โดยผู้ยื่นสามารถจัดทำแบบพิมพ์ขึ้นเองได้

ข้อ ๕ แบบพิมพ์ตามข้อ ๓ (๖) ถึง (๑๔) เป็นแบบพิมพ์สำหรับศาลใช้

ประกาศ ณ วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๖

พลโท จุล อติเรก

(จุล อติเรก)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ปฏิบัติหน้าที่

ประธานที่ประชุมคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

๑๒๐ ● ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

(๑)
คำร้องให้พิจารณาวินิจฉัย

เรื่องพิจารณาที่...../.....

ศาลรัฐธรรมนูญ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ระหว่าง {

ผู้ร้อง

ผู้ถูกร้อง

เรื่อง.....
.....

ข้าพเจ้า.....ผู้ร้อง

สัญชาติ.....ตำแหน่งหรืออาชีพ.....

เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....อายุ.....

อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....

ครอบครัว.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....โทรสาร.....

ขอยื่นคำร้องโดยอาศัยอำนาจตาม.....มาตรา.....

โดยมีข้อเท็จจริงและคำขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ดังต่อไปนี้

ข้อเท็จจริง

ข้อ ๑.....
.....
.....
.....
.....
.....

(๒)
คำชี้แจงแก้ไขข้อกล่าวหา

เรื่องพิจารณาที่...../.....

ศาลรัฐธรรมนูญ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ระหว่าง {

.....ผู้ร้อง
.....ผู้ถูกร้อง

เรื่อง.....

ข้าพเจ้า.....ผู้ถูกร้อง

สัญชาติ.....ตำแหน่งหรืออาชีพ.....

เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....อายุ.....

อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....

ครอบครัว.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....โทรสาร.....

ข้าพเจ้าได้ทราบคำร้องให้พิจารณาวินิจฉัยของผู้ร้องโดยตลอดแล้ว ขอชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา
มีข้อความตามที่กล่าวต่อไปนี้

ข้อ ๑.....

.....
.....
.....
.....

๑๒๖ ● ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

(๓)
คำร้อง

เรื่องพิจารณาที่...../.....

ศาลรัฐธรรมนูญ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ระหว่าง {ผู้ร้อง
.....ผู้ถูกร้อง

เรื่อง.....

ข้าพเจ้า.....

สัญชาติ.....ตำแหน่งหรืออาชีพ.....

เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....อายุ.....

อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....

ครอบครัว.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....โทรสาร.....

เกี่ยวข้องกับเรื่องพิจารณา เป็น.....

ขอยื่นคำร้องมีข้อความตามที่จะกล่าวต่อไปนี้

ข้อ ๑.....

.....
.....
.....
.....

(๔)
คำชี้แจง

เรื่องพิจารณาที่...../.....

ศาลรัฐธรรมนูญ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ระหว่าง {ผู้ร้อง
.....ผู้ถูกร้อง

เรื่อง.....
.....

ข้าพเจ้า.....

สัญชาติ.....ตำแหน่งหรืออาชีพ.....

เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....อายุ.....

อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....

ครอบครัว.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....โทรสาร.....

เกี่ยวข้องกับเรื่องพิจารณา เป็น.....

ขอชี้แจงคำชี้แจงมีข้อความตามที่กล่าวต่อไปนี้

ข้อ ๑.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

(b)
หนังสือยื่นคำร้องแจ้งแก้ไขข้อกล่าวหา

เรื่องพิจารณาที่...../.....

ศาลรัฐธรรมนูญ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ระหว่าง

{ผู้ร้อง
ผู้ถูกร้อง

เรื่อง.....

ด้วยผู้ร้องได้ยื่นคำร้องให้พิจารณาวินิจฉัยกรณีของผู้ถูกร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ มีข้อความตาม
สำเนาคำร้องให้พิจารณาวินิจฉัย ซึ่งได้ส่งมาพร้อมกับหนังสือนี้แล้ว

จึงให้ท่านทำคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาขึ้นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ภายใน.....

.....
(.....)
ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

โทร.....
โทรสาร.....

๑๓๖ ● ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

(๑)

หนังสือเรียกเอกสาร หลักฐาน หรือบุคคล

เรื่องพิจารณาที่...../.....

ศาลรัฐธรรมนูญ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ระหว่าง

ผู้ร้อง

ผู้ถูกร้อง

เรื่อง

ถึง

อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....

ต.รอก/ซอย.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....โทรสาร.....

ด้วยศาลรัฐธรรมนูญ.....

เพราะฉะนั้นเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาจึงให้

ต่อศาลภายใน.....ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๕

(.....)

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

โทร.....

โทรสาร.....

(๘)
หนังสือแจ้งผู้กรณี

เรื่องพิจารณาที่...../.....

ศาลรัฐธรรมนูญ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ระหว่าง {ผู้ร้อง
.....ผู้ถูกร้อง

เรื่อง.....
.....

ด้วยผู้ร้องได้ยื่นคำร้องให้พิจารณาวินิจฉัยกรณีของผู้ถูกร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ความละเอียดตาม
แจ้งแล้วนั้น
.....
.....

จึงแจ้งมาขังท่านเพื่อทราบ

.....
(.....)
ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

โทร.....
โทรสาร.....

๑๓๘ ● ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

(๘)
คำเบิกความ

เรื่องพิจารณาที่...../.....

ศาลรัฐธรรมนูญ

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.

ระหว่าง { ผู้ร้อง
..... ผู้ถูกร้อง

เรื่อง.....
.....

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตนแล้ว

๑. ข้าพเจ้าชื่อ.....นามสกุล.....
 ๒. เกิดวันที่.....เดือน..... พ.ศ. อายุ.....ปี
 ๓. ตำแหน่งหรืออาชีพ.....
สถานที่ติดต่อ.....
 ๔. อยู่บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ถนน.....
ตรอก/ซอย..... ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต.....
จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์..... โทรสาร.....
- เกี่ยวข้องกับเรื่องพิจารณา เป็น.....

ข้าพเจ้าขอเบิกความเป็นพยานตามที่ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการบันทึกด้วยเครื่องบันทึกเสียง/ภาพไว้แล้ว
ถูกต้องเป็นความจริง/อ่านแล้ว

..... ตุลาการ

..... พยาน

(๑๑)

ประกาศศาล

ประกาศศาลรัฐธรรมนูญ

เรื่อง

เรื่องพิจารณาที่

ประกาศ ณ วันที่

()

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

(คำวินิจฉัยที่.....)

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(๑๓)
คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญ

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์
ศาลรัฐธรรมนูญ

คำสั่งที่...../.....

วันที่.....

เรื่อง.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

(คำสั่งที่.....)

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

()
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(คำสั่งเรื่องพิจารณาที่.....)

(.....)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(.....)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(.....)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(.....)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(.....)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(.....)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(.....)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(.....)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(.....)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(.....)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(.....)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(.....)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(.....)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(.....)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

พระราชบัญญัติ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
พ.ศ. ๒๕๔๒

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๒
เป็นปีที่ ๕๔ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ จึงทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ เรียกว่า "พระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๒"

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้มีสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นส่วนราชการที่เป็นหน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญมีฐานะเป็นกรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน

มาตรา ๔ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) รับผิดชอบงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ
- (๒) ศึกษาและรวบรวมข้อมูล คำสั่ง และคำวินิจฉัยต่างๆ เกี่ยวกับงานของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
- (๓) สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยและเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ
- (๔) ปฏิบัติการอื่นตามที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมอบหมาย

มาตรา ๕ ข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ บุคคลซึ่งได้รับบรรจุและแต่งตั้งให้เป็นข้าราชการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๖ ให้คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกระเบียบหรือประกาศเกี่ยวกับ การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานบุคคล การงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน และการ ดำเนินการอื่นของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) การแบ่งส่วนราชการภายในของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญและขอบเขตหน้าที่ของ ส่วนราชการดังกล่าว

(๒) การกำหนดคุณสมบัติ การคัดเลือก การบรรจุ การแต่งตั้ง การทดลองปฏิบัติ หน้าที่ราชการ การย้าย การเลื่อนตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การเลื่อนขึ้นเงินเดือน การ ออกจากราชการ การสั่งพักราชการ การสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน วินัย การสอบสวน และการลงโทษทางวินัย การร้องทุกข์ และการอุทธรณ์การลงโทษสำหรับข้าราชการสำนักงาน ศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) การรักษาราชการแทนและการปฏิบัติราชการแทนในตำแหน่งของข้าราชการ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๔) การกำหนดเครื่องแบบและการแต่งกายของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๕) การจ้างและการแต่งตั้งบุคคลเพื่อเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือเป็นผู้ชำนาญการเฉพาะด้าน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ รวมทั้งอัตราค่าตอบแทนการจ้างด้วย

(๖) การแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อดำเนินกิจการใด ๆ ตามแต่จะมอบหมาย

(๗) การบริหารจัดการงบประมาณและการพัสดุของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๘) การจัดสวัสดิการหรือการสงเคราะห์อื่นแก่ข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๙) การรักษาทะเบียนประวัติและควบคุมการเกษียณอายุของข้าราชการสำนักงานศาล รัฐธรรมนูญ

(๑๐) การกำหนดวิธีการและเงื่อนไขในการจ้างลูกจ้างสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญรวมทั้ง การกำหนดเครื่องแบบและการแต่งกาย และการจัดสวัสดิการหรือการสงเคราะห์อื่นของลูกจ้าง สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๑๑) การกำหนดกิจการอื่นที่อยู่ในอำนาจและหน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ระเบียบหรือประกาศตามวรรคหนึ่ง ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้ลงนามและเมื่อได้ ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

มาตรา ๗ การกำหนดตำแหน่งและการให้ได้รับเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งของ ข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ให้นำกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในส่วนที่ เกี่ยวกับข้าราชการพลเรือนสามัญมาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ คำว่า "ก.พ." ให้หมายถึงคณะ

๑๔๘ • ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และคำว่า "ส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรมและมีหัวหน้าส่วนราชการรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี" ให้ หมายถึงสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๘ อัตราเงินเดือน อัตราเงินประจำตำแหน่งและการให้ได้รับเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญให้นำกฎหมายว่าด้วยเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

การจ่ายเงินเดือนประจำตำแหน่งให้แก่ข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา ๙ ให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญคนหนึ่งรับผิดชอบการปฏิบัติงานของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญขึ้นตรงต่อประธานศาลรัฐธรรมนูญ และเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและลูกจ้างสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ โดยจะให้มีรองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยสั่งและปฏิบัติราชการด้วยก็ได้

ในกิจการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอกให้เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้แทนของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อการนี้เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะมอบอำนาจให้บุคคลใดปฏิบัติราชการเฉพาะอย่างแทนก็ได้ ทั้งนี้ ต้องเป็นไปตามระเบียบที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๑๐ การบรรจุบุคคลเข้ารับราชการเป็นข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญและการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ให้ผู้มีอำนาจดังต่อไปนี้เป็นผู้สั่งบรรจุและแต่งตั้ง

(๑) การบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญและรองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญด้วยความเห็นชอบของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุ

(๒) การบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอื่นนอกจาก (๑) ให้เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้ง

มาตรา ๑๑ การโอนข้าราชการตามกฎหมายอื่นมาบรรจุเป็นข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญอาจกระทำได้ถ้าเจ้าตัวสมัครใจโดยผู้มีอำนาจสั่งบรรจุทำความตกลงกับเจ้าสังกัดและเสนอคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาอนุมัติ ทั้งนี้ จะแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งระดับใดและได้รับเงินเดือนเท่าใดให้คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้พิจารณากำหนด แต่เงินเดือนที่จะให้ได้รับจะต้องไม่สูงกว่าข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญที่มีคุณวุฒิ ความสามารถ

และความชำนาญงานในระดับเดียวกัน

เพื่อประโยชน์ในการนับเวลาราชการให้ถือเวลาราชการหรือเวลาทำงานของผู้ที่โอนมาตามวรรคหนึ่ง ในขณะที่เป็นข้าราชการนั้นเป็นเวลาราชการของข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย

การโอนข้าราชการการเมืองและข้าราชการที่อยู่ในระหว่างทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการมาเป็นข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัตินี้จะกระทำมิได้

มาตรา ๑๒ ข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีสิทธิได้รับบำเหน็จบำนาญตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการเช่นเดียวกับข้าราชการพลเรือน

มาตรา ๑๓ ให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเสนองบประมาณรายจ่ายตามมติของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญไว้ในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม แล้วแต่กรณี ในการนี้คณะรัฐมนตรีอาจทำความเห็นเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญไว้ในรายงานการเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมด้วยก็ได้ และในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา อาจขอให้เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเข้าชี้แจงเพื่อประกอบการพิจารณาได้

มาตรา ๑๔ เมื่อสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินได้ทำการตรวจสอบรับรองบัญชีและการเงินทุกประเภทของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญแล้ว ให้เสนอผลการสอบบัญชีต่อสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และคณะรัฐมนตรีโดยไม่ชักช้า

มาตรา ๑๕ ในวาระเริ่มแรกก่อนที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะได้รับงบประมาณรายจ่ายประจำปีให้คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจัดทำแผนงานในการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญและแผนงานการจัดตั้งและการบริหารงานของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อขอรับเงินอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการและการบริหารงานตามแผนงานดังกล่าว

ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาจัดสรรเงินงบประมาณรายจ่ายเป็นเงินอุดหนุนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการตามแผนงานที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสนอตามความจำเป็น

มาตรา ๑๖ ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ชวน หลีกภัย

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีหน่วยตุลาการ คือ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญที่มีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินงานอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ ฉะนั้นเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๖ ตอนที่ ๒๕ ก วันที่ ๘ เมษายน ๒๕๔๒ หน้า ๑-๕)

ISBN

974-7629-43-7

ชื่อหนังสือ

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

พิมพ์ครั้งที่ ๑

ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๒

มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๓

มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๔

กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๙ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

เจ้าของ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

อาคารบ้านเจ้าพระยารัตนาธิเบศร์

๓๒๖ ถนนจักรเพชร แขวงวังบูรพาภิรมย์

เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐-๙

โทรสาร ๐-๒๖๒๓-๙๖๓๙ และ ๐-๒๖๒๓-๙๖๔๖

www.concourt.or.th

E-mail : feedback@concourt.or.th

พิมพ์ที่

บริษัท พี. เพรส จำกัด

๑๒๙ ซอยแยกชอยศิริพจน์ สวนหลวง กรุงเทพฯ ๑๐๒๕๐

ศาลรัฐธรรมนูญ

อาคารบ้านเจ้าพระยารัตนาธิเบศร์
๓๒๖ ถนนจักรเพชร แขวงวังบูรพาภิรมย์
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
www.concourt.or.th
Tel. ๐ ๒๖๒๓ ๙๖๐๐ - ๓๕